

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Scopvs Biblicvs Veteris Et Novi Testamenti

Novicampianus, Albertus

Antverpiae, 1566

De Corruptissimis Secvli huius moribus, varijsque atque turbulentis in religione Christiana doctrinis, Alberti Nouicampiani Oratio, in qua permultae pravae opiniones refelluntur, quidque pio cuique ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-30443

DE CORR.

PTISSIMIS SECVLI
 buius moribus, varijsque atque turbulen-
 tis in religione Christiana doctrinis, Alberti
 Nouicampiani Oratio, in qua permulta pro-
 ue opinionones refelluntur, quidque pro
 cuique agendum sequendumque,
 hoc tempore sui, osten-
 ditur.

ET si genere Polonus sum, Se-
 renissima Regina, Princeps illu-
 strissima, vosque omnium or-
 dinum viri ornatissimi: Erit, in-
 qua, genere Polonus sum, vicinus tamen
 Hungariae, professioneque Christianus,
 ob idque Hungaris, quantum in me est,
 coniunctissimus. Quod fit, ut his opti-
 me consultum iri vellem, quam qui ma-
 xime: vel eò magis, quod dominatu Re-
 gum, sanguinisque coniunctione eo-
 rundem & nunc, & olim Polonis
 Hungari deuincti fuere. Quin etiam
 hoc tempore, vobis exposcentibus,
 Principes vestros cum in Polonia, factis
 ita ferentibus, non sine magna tran-
 quillitate, dulci que pace, aliquot an-
 nos exegissent: summa cum alacritate
 animi (absit odiosa assentatio) sum-
 ma item obsequiorum promptitudine,
 &

& fidel
 splendi
 gnum v
 Cum ig
 sereniss
 conat u
 bus eria
 oratorib
 natissim
 tot aru
 denique
 compon
 sint.
 Sereniss
 to Regi
 pendiss
 bus, q
 se nolu
 losoph
 qui Ma
 in Grae
 nium p
 um ips
 rum labo
 maxim
 bat. E
 gocia p
 aliqua
 potissi
 in hifce
 pie pl

& fidelitate, nec non apparatu belli splendidissimo, vnà vobiscum in regnum vestrū foelicissimè deduximus. Cū igitur videam Principes vestros serenissimos, vosque omnes, in id toto conatu animi incumbere, adnitentibus etiam inclytissimi Regis Poloniae oratoribus, viris prudentissimis, & ornatisissimis, vt tandem aliquando post tot ærumnas, tot calamitates, tot denique clades, res Hungaricæ bene componi, & probè constabili possint. Et ipse, qui antea instituendo Serenissimo principi vestro, mandato Regio operam diligentissimam impendissimam: his sanctissimis conatibus, quoad per me fieri potuit, desesse nolui. Quin potius Diogenem Philosophum mihi censui imitandum, qui Macedonum Rege expeditionem in Græciam adornante, cæteris moeritium propugnationi intentis, dolium ipse, in quo degebat, ne inter suorum labores ignauia accusaretur, quam maxima poterat contentione, versabat. Ego verò melius, qui vobis negocia profana tractantibus, de diuinis aliqua in medium proferam, ob eam potissimum causam, quod de illis, & in hisce locis non rectè, ne dicam impiè plurimi sentiant, odiisque plusquam

T quam

quam feralibus inter se ob ea dissideant, & digladiantur. Porro ubi divina impiè tractantur, aut derelicti habentur, non est quod quispiam (dummodò sanæ mentis sit) cætera beneficentia foelicesque exitus habitura putet.

Jacob. 1.

Prover. 16.

Eccle. 17.

Maith. 6.

Mat. 5. 24.

Propositio orationis.

Affectus in rectè iudicâdo officiunt.

Quintilianus.

Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens à patre luminum. Qui ut agnoscat, & piè glorificetur, omnia condidit. Eius igitur regnum si primum fideles non oscitanter quaesierint, cætera illis adijcienda promissile, qui fallere non potest: adeò ut citius coelum & terram ad nihilum redigenda putes, quàm promissa illius immutanda. Dicam igitur, & dicam quàm breuissimè poterò, de moribus corruptissimis, turbulentissimisque & calamitosissimis in religione Christiana hoc seculo dogmatibus: quidque in eis pio homini agendum sequendumve sit, vos quaeso animum aduertite; Illud autem in primis à vobis efflagito, ut, si vos æquos iudices dictis meis præbituri estis, animum affectibus vacuum afferatis oportet. Verissimè namque dixit Quintilianus, Id quod indices fuisse volunt, esse facile credere. Et sicut amantes de forma iudicare non possunt, quia

sen sum
omnem
nem à
occupar
ista non
partis a
irrisione
erius co
moror:
etis im
quid ho
s t v
cens, c
pendis
tempu
sus, &
scelestr
ctus ma
tem ob
uideris.
Fler
loqui,
huius i
quispi
que exp
iam inc
tum ill
homin
sequer
dis scel
torū au

fenfum oculorum premit amor: ita omnem inquirendæ veritatis rationem à nobis amitti, cum affectibus occupamur. Quòd si fortè quispiam ista non prouidens, odio nostri, vel partis aduersæ amicitia abductus, nos irrisione persequi, nostraque hæc acriter conuellerè pergat, haud equidem moror: quippe qui id mihi cum doctissimis viris commune sciam. Sed quid hos dico? cum ipse CHRISTVS Seruator omnium optimè docens, doctrinæque suæ signis, & stupendis miraculis fidem faciens, sic contemptus, spretusque fuerit, vt furiosus, & dæmoniacus à plurimis iisdem scelestissimis censeretur. Tantum affectus maligni in limanda veritate mentem obruunt, & præcipitant, nisi prouideris.

Christus.

Flere magis libet Christiani, quàm loqui, vbi mores corruptissimos seculi huius infœlicissimi, & calamitosissimi quispiam fixius inspexerit, diligentiusque expenderit. Quamuis enim olim

Narratio.

Vitia priorum seculorum.

vt honorem, & gloriam, cultum denique, qui soli rerum opifici Deo debetur, detulerint hominibus, spiritibus malignis, animantibus rationis expertibus, statuis item ex are factis, aut ligno cælatis, quibus etiam (horresco referens) filios & filias suas immolarunt: Tamen præsentis seculi, in ligno positi, scelera paria, vel potius grauiora ducenda sunt prioribus. Et enim post tot exēpla grauisimarū penarum de peccatoribus sumptarum: post tot insignia beneficentiæ diuinæ in homines testimonia: post coruscantem Euangelij lucem, ab unigenito filio DEI, in sinu patris existente, mundo illatam, mirandis prodigijs confirmatam, sanguine Apostolorum, & innumerabilium martyrum obfignatam: deinde post perpetuitatem, & constantiam Ecclesiæ illi à CHRISTO promissam: post tot hæreses planè sopitas, confutatasque scripturarum & Ecclesiæ auctoritate, aduersus quam ne portas quidem inferi CHRISTVS præualituras pollicitus est: post ea (inquam) omnia, homines huius seculi, eorum omnium obliti tanquam equus & mulus, in quibus non est intellectus, in vitia ruunt, hæresesque iam à multis temporibus

*Psal. 105.
Vitia seculi
præsentis.*

Psal. 31.

ribus da
Quæ q
abijciunt
vitiū
incurrunt
dam C
Ethnic
strant,
dit enit
tro rep
um vor
bro lut
dicent
iusticia
trorsum
uius en
tia: g
impie
larunt
tè expr
entem
facient
contrā
paucis
futuru
CHR
autem
poribu
dos, I
ius ven
da dux

ribus damnatas in dubium reuocant. Quae quidem facientes, timorem Dei abijciunt, Ingratitudinis in DEVM, *Ioan. 13.* vitium longè omnium teterrimum, incurrunt: Charitatē peculiare quoddam Christianorum infigne rumpunt: Ethnicis & publicanis se pares demonstrant, vel potius deteriores. Accidit enim illis illud Prouerbiū à Petro repetitum, Canis reuersus ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti. Quamobrem melius erat illis, dicente Petro, non cognoscere viam iustitiæ, quàm post agnitionem retrorsum reuerti à sancto mandato. Leuius enim redditur peccatum ignorantia; grauius damnabuntur qui crimen impietatis, ingratiitudinis vitio cumularunt. Id quod CHRISTVS aperte expressit, cùm diceret, Seruum scientem voluntatem Domini, & non facientem, plagis afficiendum multis: contra nescientem, & non facientem, paucis. Sodomitis item tolerabilius futurum in die iudicij, quàm Iudæis CHRISTO non obedientibus. His autem vitijs homines nouissimis temporibus, quasi pestilentia inuadendos, Paulus olim vaticinatus est: cuius verba hîc non sine causa recensenda duxi: Illud scito (inquit) in nouis-

*Prouerbiū.
2. Pet. 2.*

Peccatū leuius redditur ignorantia.

Luc. 12.

*Matth. 10.
Vaticinium
Pauli de
sceleribus
eius seculi.*

2. Tim. 3.

T 3   finis

simis diebus instabunt tempora periculosa. Erunt enim homines sui amantes, auari, iactabundi, superbi, maledicti, parentibus non obedientes, ingrati, impij, sine affectu, nescij foederis, criminatores, intemperantes, immites, negligentes bonorum, proditores, temerarij, tumidi, voluptatum magis amatores quàm Dei, habentes formam pietatis, sed qui vim eius abnegarent, & hos deuita. Obsecro, an vitia hæc secundum yaticinium Pauli hoc seculo non inudarunt? vos locupletes testes esse potestis. Ego certè quantum attinet actiones in speciem studiosas, quas moraliter bonas vocant, Turcas plurimis Christianis præstare, constanter affirmare ausim. Illi enim (veluti ex scriptis, & relatu quorundam accepi) æquitatis & pactorum seruantes sunt: Principibus suis fideles, illisque ad nutum etiam obedientissimi: à rapina suorum abstinentes, liberales in pauperes, sobrij, legis suæ obseruantissimi: aded vt ne latum quidem vnguem ab ea declinare velint. Quamobrem consultante etiam cum proceribus Cesare, professor legis eorum adesse iubetur, attentè obseruans, ne quid legi contrarium ab illis decernatur, sanciaturve. In caremonijs item, tem-

*Turcarum
mores qui-
dam.*

Nota.

plisque
etiam pe
reuerent
& in ter
illos cur
inuiolat
nachis,
gione in
milia ip
ti studi
Christi
sto Iesu
vocator
minim
maden
ra ocul
perfrin
uidis,
dus eff
co mor
quod
testatu
tisque
gères r
Dei, te
ruunt,
manus
bitant
tra om
que co
conue

plis que ædificandis magnifici, in quæ
 etiam per diem aliquoties, summa cum
 reuerentia venire solent. Quandoque
 & in templa Christianorum, quæ apud
 illos cum rebus sacratis, dicatisq; Deo
 inuiolata permanent, sacerdotibus, mo-
 nachis, suos prouentus vnà cum reli-
 gione in pace retinentibus. Hæc & si-
 milia ipsi Mahometico dogmate imbu-
 ti studiosissimè obseruanda curant:
 Christianorum verò plurimos à Chri-
 sto Iesu edoctos, ad melioremq; spem
 vocatos, contraria illis facere pudet
 minimè. Nam vt cætera vitia, quibus
 madent, taceam: illa tamen recentio-
 ra oculos quasi ferientia, breuibus
 perstringam. Cùm iuxta factum Da-
 uidis, decor domus Dei illis diligen-
 dus esset, zelusque eius, illos non di-
 co mouere, sed comedere deberet, id
 quod CHRISTO accidisse Ioannes
 testatur: Ipsi tamen contemptis spre-
 tisque legibus, animo sacrilego, dili-
 gètes magis gloriam hominum quàm
 Dei, templa prophanant, defœdant, di-
 ruunt, rebus sacratis, dicatisque Deo,
 manus prophanas admoliri minimè du-
 bitant: idque suapte libidine ducti, ci-
 tra omnem necessitatem, superiorum-
 que consensum, eas in priuatum vsum
 conuertunt, latius esse ducentes, se,

*Psal. 25.
 In propheta-
 natorum et
 plorum.*

*Ioan. 2.
 Ioan. 12.*

T 4 do-

domosque suas tapetijs, argento, auro nitere, quam templa. Adhuc, ut ipsi ea deglutiant, arcasve suas implerant, quam ut in templo Domini ad publicos usus, urgente necessitate recondantur. Ex possessionibus item Ecclesiae potius auerantur ipsi, eorumque serui, quam ministri Domini ad honorem et Dei gloriam, qui sapiente Hebraeo teste, omni laude maior est, utque agnoscat, riteque glorificetur omnia condidit. Questus est olim Deus apud Hieremiam, quod Rechabitis mandata patris sui capeissentibus, Iudei mandata Dei negligerent. Nunc agerrime non feret, cum Turcis dogmata Mahometi mordicus retinentibus, Christianorum plurimi mandata DEI non parent? Quod si Deus Rechabitis vitio non vertit, quin potius gratiam se relaturum pollicitus erat, quod homini patri suo morem gerentes, vinum non biberunt, nec seminarunt, in domibusque non manserunt, quae quidem ad honorem Dei parum vel nihil pertinebant: Quomodo Christianis laudi non ducet, & non referet, quod patrum maiorumque suorum traditiones in laudem & gloriam DEI vergentes firmiter retineant? Dedit poenas gra-

Eccle. 43.

Jerem. 35.

uissimas
quod va
solymit
portata
uiuio ta
à Deo p
qui à R
raptum
num il
Christi
fine tin
tùm fa
auferen
decore
I E S V
vender
lis fact
lerit &
profen
tionis
lam s
ne vas
re per
festo i
tionis
interf
Chris
homi
const
præse
uis,

uisissimas Baltazar Rex Ethnicus, *Danie. 5o*
 quod vasa Domini ex templo Hiero- *Baltazar.*
 solymitano à Nabuchodonozore af-
 portata prophanarat, ex illis in con-
 uuiuo tantummodo bibens. Acerrime
 à Deo percussus Heliodorus princeps, *2. Mach. 3.*
 qui à Rege Antiocho Hierosolymam, *Heliodorus*
 raptum thesauros templi & homi-
 num illic reconditos, missus fuerat:
 Christianorum verò plurimi, cum id
 sine timore Dei, pro sua libidine tan-
 tum faciant, quomodo istud inultum
 auferent? Notum enim est, quanti *Ioan. 2.*
 decorem templi ipse CHRISTVS *Christus*
 IESVS fecerit, cum Iudæos emetes & *quanti deco-*
 vendentes, è templo flagello ex funicu- *rem templi*
 lis facto, non sine maximo zelo expu- *fecerit.*
 lerit & eiecerit, testimonium ex Esaia *Esaia. 56.*
 proferens: Domus mea, domus ora-
 tionis vocabitur, vos autem fecistis il-
 lam speluncam latronum. Quinetiam
 ne vas quidem, referente Marco, fer- *Marc. 11.*
 re per templum sinebat. Adhæc ipse
 festo innouationis templi, & dedica-
 tionis altaris à Machabæis instituto, *1. Mach. 4.*
 interfuisse à Ioanne narratur. Quod si *Ioan. 10.*
 Christus cum esset Deus, ea tamen que
 homines in honorem & gloriam Dei
 constituerant, non contempsit, imò sua
 præsentia approbavit: Tu qui es pul-
 uis, & cinis, cur ea facere dedigna-

T 5 ris?

Exod. 38.

3. Reg. 6.

2. Para. 29

2. Mach. 3.

Esd. 1.

Factum Cy

ri Regis.

Numerus

vasorum.

Exod. 20.

Cōtra euer

iores ima-

ginum.

Psal. 113.

ris? cur eum honorem templis non de-
fers? quin potius nulla necessitate ad-
actus, tua tantum libidine ductus ra-
pis ea, quæ homines pij, pro ornamen-
to templi in honorem & gloriam
Dei vergente, contulerunt, idque non
sine sacræ scripturæ authoritate, in qua
plurima extant eius rei testimonia, que
hic recensere longum esset. Factum
tamen Cyri regis Persarum silentio
præterire non possum, qui, licet Eth-
nicus esset, populo tamen Iudaico et
captiuitate dimisso, templum Domi-
ni restaurare iussit, vasaque aurea, ar-
gentea à Nabuchodonozore olim ab-
lata, restituit, numerum quinque mil-
lium quadringentorum impleria. Ad e-
b Ethnicos veros Dei cultores virtute an-
teceunt. At dices fortasse (vt de ima-
ginibus pauca loquar) Dei præceptum
esse: Non facies tibi sculptile. Non
eo inficias, id dictum Dei esse: Nego
tamen ita, veluti opinaris, intelligen-
dum. Ea enim potissimum ratione
Deus id præcepisse existimandus est,
ne Iudæi, qui tum temporis in idolo-
latriam proni fuerant, idola facerent,
quod eum honorem illis exhiberent,
qui solius Dei viui est, veluti gentes
fecere, iuxta illud Psalmographi: Si-
mulachra gentium argentum & au-
rum,

rum, o-
liquo, i-
cus accip-
dixisset
pile: V-
oblitus
ex auro
esset con-
stans?
si homo
homini
nullus t-
ris sacri-
templis
sentent-
las è te-
contra-
empla-
alterun-
ra scrib-
os Ch-
rioris
rietibi-
ras va-
so tem-
vsus in
Euseb-
ri grat-
donec
tinge-
nes n-

rum, opera manuum hominum. Alio-
 loqui, nisi ad eum modum hic lo-
 cus accipiendus esset, cum Exod. xx.
 dixisset Deus, Non facies tibi scul-
 ptile: Vigesimo quinto vero, quasi sui
 oblitus, praecepisset duos Cherubin
 ex auro parandos, quomodo sibi non
 esset contrarius, & quasi sibi non con-
 stans? cum tamen non sit Deus, qua-
 si homo, ut mentiatur, nec ut filius
 hominis, ut mutetur. Cum igitur
 nullus sit locus, quod sciam, in lite-
 ris sacris, quo praecipatur imagines in
 templis non esse debere, non video, cur
 sententia istorum probanda sit, qui il-
 las è templis eijciunt, praesertim cum
 contraria in scripturis inueniantur ex-
 empla. Vnum illud proximè citatum,
 alterum 3. Regum 6. vbi inter caete-
 ra scribitur, Salomonem praeter du-
 os Cherubin in medio templi infe-
 rioris collocatos, alios quoque in pa-
 rietibus fecisse, & palmas, & pictu-
 ras varias. Huc accedit, quòd ab ip-
 so tempore Apostolorum, imaginum
 vsus in Ecclesia fuerit, ut Athanasius,
 Eusebius, Gennadius, caeterique vi-
 ri grauisissimi, & vetustissimi docent:
 donec circiter annum Domini sep-
 tingentesimum septimum, imagi-
 nes non esse recipiendas docere coepit

NUM. 23.

*Exempla
 imaginū ex
 scripturis.*

Xenaias
auctor sectæ
Iconocla-
starum,
Nicephor⁹
Eusebius.

Xenaias quidā, fortuna seruus, natione Persa, secta gentilis, à Domino suo profugus, ab Antiochiæ Episcopo inficio, quod baptizatus non esset, in Episcopum Hierapoleos ordinatus. Hanc hæresim plurimi complexi sunt, eo quam celebratum fuerat concilium Nicæanum, quod Græci generale septimum appellant, in quo hæresis Iconoclastarum siue Iconomachorū, hoc est, eorum qui imagines tollunt, damnata est. Vbi de imagine Christi inter cætera hoc decretum est, quod hoc disticho continetur.

*Nam Deus est, quod imago docet, sed ita
Deus ipsa:*

Distichon
de imagine
Christi.

*Hanc videas, sed mente colas, quod ceruus
in ipsa.*

Solutio ob-
iectionis de
imaginib⁹.

Pro hac synodo Epiphanius Græcus plurima scripsit, rationes hæreticorum hac de re refutans. Inquit fortitan quispiam, imagines esse scandalo, quippe quæ ab hominibus colantur. Vide, num rectè argumenteris. Nam prima propositio tuæ argumentationis nō omninò vera est, hæc scilicet: Quodcunque est scandalo, tollendū est: multa enim scandalo sunt, nemo tamen mentis compos, ob id spernenda, tollendaque esse censuerit, sed de illis rectè sentiendū. Vt verbi causa, Scriptura

Multa sunt
scādalo, ta-
mē nō sunt
tollenda:

ra sacra, e
eam perp
item dice
lum, & st
cūm apu
ret: Beatu
in me. Ja
na è coelo
quidem f
nunc for
rō secun
nempe q
ris, adore
esse, non
ria Chri
quos &
sto hono
uent ani
nuntur,
irritant
quàm q
bus: E
alibi, in
tur, vt in
CHR
credens
est Eccl
signata
as Deo
ce Dor
sibi m

ra sacra, ex qua multi scandalizantur,
 eam perperam intelligentes. Christus *1. Cor. 10*
 item dicente Paulo, multis est scanda-
 lum, & stultitia. Quod & ipse innuit,
 cum apud Matthæum de se ipso dice- *Matth. 18.*
 ret: Beatus qui non fuerit scandalizatus
 in me. Jam & eadem ratione Sol et Lu-
 na e cœlo deiiciendi erant: plurimi si-
 quidem fuere, qui hos coluerunt, &
 nunc fortasse aliqui adorant. Quod ve-
 rò secundam propositionem attinet,
 nempe quòd imagines, veluti opina-
 ris, adorentur. Imagines aio in templis
 esse, non vt colantur, sed vt sint memo-
 ria Christi Iesu, sanctorumque eius, *Imagines
 cur in tē-
 plis sint.*
 quos & pater cœlestis docente Chri-
 sto honore dignatur: magis enim mo- *Ioan. 12.*
 uent animum, quæ quasi præsentia cer-
 nuntur, iuxta illud Horatij: Segnius *Hora. in ap-
 te poetica.*
 irritant animos demissa per aurem,
 quàm quæ sunt oculis subiecta fide-
 libus: Proinde in medio templi, vel
 alibi, imago Christi crucifixi statui-
 tur, vt in mentem homini subeat, quòd
 CHRISTI passione redemptus, & *Crucis ima-
 go cur in
 templis sta-
 tuatur.*
 credens in eum, corpori mystico, quæ *Galat. 6.*
 est Ecclesia, per templum materiale de-
 signata, misertus sit, ob idque grati-
 as Deo agat, & secutus Paulum in cru-
 ce Domini Iesu gloriatur, per quem
 sibi mundum, & se mundo crucifi-

T 7 xum

1. Cor. 11.
Sanctorum
imaginum
caussa.

Solutio ob-
iectionis,
cur ante
imagines
cerei suffi-
guntur, &
suffitus fit.

2. Cor. 2.

1 Cor. 12.

xum existimet. Sanctorum item ima-
gines inspiciens, eos sibi imitandos
proponat, in fideque roboretur, e-
iusdem Pauli præceptum securus: Imita-
tores mei estote, sicut ego CHRIS-
TI. Quod si sint qui hæc ignorent,
docendi sunt, neque ob id imagines
eiiciendæ. Iam si dixeris, sacerdo-
tes ipsos ac Episcopos ante illorum
imagines cereos suffigere, suffitumque
facere: non te offendat (ait Genna-
dus Constantinopolitanus patriar-
cha, vir sanctus & miraculorum pa-
trator) symbolicos enim ista sunt,
non lignis aut lapidibus ipsis, sed in
honorem illorum, quibus cum Chri-
sto requies est, & quorum honor ad
ipsum recurrit, attestante sapiente Ba-
silio. Qui erga conseruos bonos ho-
norem, erga ipsum Dominum bene-
uolentiæ signa exhibet, luminaria, fi-
dei lumē, odoramaenta boni odoris imi-
tationem designant. Qui quidem o-
dor Sancti DEO fuere, nosque exem-
plo illorum esse debemus. Id quod
Paulus de se prædicat, CHRISTI
(inquit) bonus odor sumus Deo: Qui
cum sanctos, testante CHRISTO,
honorificet, quānam audacia tu illos
despiciendos duces? memoriamque il-
lorum nullam in Ecclesia extare cu-
pies?

At co-
præcipit,
ros glorios
generationi
narrent po-
ciet Ecclesie
te Horatij
Lucretiæ,
nici, eorum
dornantur
CHRIS
liuioni tra-
confringe
istorum,
scitur, fa-
imagines
voluptate
quæ in lib
da duces
aspectu c
dem re
imò dete
rum C
runt, &
lexandro
seogle B
prodiden
non defu
diuinam
triplicite
ea in re

pies? At contrarium sapiens Hebræus
 præcipit, cùm diceret: Laudemus vi-
 ros gloriosos, & parentes nostros in
 generatione sua: sapientiam ipsorum
 narrent populi, & laudem eorum nun-
 ciet Ecclesia. Laudibus vehuntur abs-
 te Horatij, Decij, Scipiones, Fabricij,
 Lucretia, & alij innumerabiles Eth-
 nici, eorumque imaginibus ædes tuæ a-
 dormantur: Sancti contra, qui membra
 CHRISTI sunt, contemnentur, ob-
 liuioni tradentur, imaginesque eorum
 confringentur, & exurentur? Nomina
 istorum, qui cuius spiritus fuerint, ne-
 scitur, fastis seu calendarijs inscribis,
 imaginesque illorum non sine animi
 voluptate inspicere gaudes: Ea verò
 quæ in libro vitæ scripta sunt, eraden-
 da duces, imaginesque item eorum, ne
 aspectu quidem dignaberis? Qua qui-
 dem re Ethnicis te similem ostentas,
 imò deteriorem. Siquidem aliqui illo-
 rum CHRISTI imaginem habue-
 runt, & venerati sunt. Quod de A-
 lexandro Seuero Cæsare, & de Cher-
 seogle Baiazethis genero, scriptores
 prodidere. Sed dū hæc à nobis dicuntur,
 non defuturos reor, qui ad scripturam
 diuinam prouocent. In quo quidem
 tripliciter errant: Primùm, quòd
 ea in re illis scriptura contraria fit,

*Eccle. 44.
 Sanctorum
 laus in Ec-
 clesia.*

*Imagines
 Ethnicorum.*

*Iou. lib. 13.
 Tom. 1.*

*Tripliciter er-
 ror, qui di-
 spuites de
 imaginib⁹
 ad scripturã
 prouocant.*

tan-

tantum abest, vt patrocinetur, veluti paulò antè ostensum est, ex sequentibusque magis liquebit. Deinde, quòd solùm illa credenda seruandaque esse existimant, quæ in scripturis diuinis apertè descripta inueniantur. Postremò, quòd Ecclesiæ auctoritatem & traditionem eneruent. Quorum neutrum ab Orthodoxis recipitur. Si enim hoc secundo loco dictum, veritati consonum esset, vti illis videtur: certè hac ratione Euangelistarum scripta, imò & cæteri libri sacrae scripturae abijciendi erunt, quòd aliquando ab E-bionitis factum, solo Euangelio Matthæi vtentibus, et alijs vetus testamentum lacerantibus. Quem enim locum ex scripturis diuinis commonstrabunt, vbi D E V S apertè prædicaret, quot, & qui nam libri sacrae scripturae sint? Neque est, cur solùm ad titulos librorum recurrant. Erant enim Euangelia (vt grauisissimi & vetustissimi scriptores testantur) sub nomine Apostolorum falso ab hæreticis prolata, vt Iudæ, Petri, Thomæ, Matthiæ: non sunt tamen Ecclesiæ auctoritate approbata. Quam quantidiu Augustinus fecerit, ipse ostendit, cùm diceret: Non crederem Euangelio, nisi me Ecclesiæ Catholice com-

*Iren. lib. 1.
ca. 26. con-
tra hæres.*

*Iren. lib. 1.
ca. 35. cõtra
hæres.*

*Euseb. li. 3.
Aug. ca. 5.
cõtra epis.
Manich.*

commoueret authoritas: Sed præ-
 ter sacrae scripturae libros, & alia sunt,
 quæ per Ecclesiae traditionem inno-
 tuerunt, quorum quædam ad salutem
 etiam necessaria sunt: vt Spiritus san-
 cti diuinitas, & æqualitas cum alijs
 personis, quam Eunomiani negabant,
 quia in scripturis diuinis minimè con-
 tineri illis videbatur. Eam opinionem
 secutus Macedonius, in Concilio Con-
 stantinopolitano condemnatus: Ver-
 ba item consecrationis corporis Do-
 mini: Nominis personæ in descriptio-
 ne Trinitatis vsurpatio: Quodd in
 paruulis baptismus efficax sit: Diei
 dominicæ pro sabbato introductio,
 quam tempore Apostolorum fuisse
 ex 1. capit. Apocalypsis constat, & id
 genus alia non pauca. Quorum ali-
 qua cum recensuisset verustissimus scri-
 ptor Tertullianus, subdit: Harum
 & aliarum huiusmodi disciplinarum
 si legem postules, scripturam nullam
 inuenies, traditio tibi perpendetur au-
 ctrix, & consuetudo confirmatrix, &
 fides obseruatrix. Quin & locus Päu-
 li 2. ad Theſſalonicen. 2. contra eos est,
 qui nulli rei fidem haberi volunt, quæ
 non expresse in scripturis caueatur.
 State inquit) fratres, & tenete tradi-
 tiones, quas accepistis siue per sermo-
 nem,

*Que per
 traditionē
 ecclesie in
 notuerunt.*

*Tertull. de
 coro. mili.*

*Locus
 Pauli.*

426 DE CORRVP. MOR,
nem, siue per Epistolam. Contra
quos hoc loco Chrysostomus & Græca
scholia, referente Gagnazio, Græcè
quidem, sed in eam sententiam loquun-
tur. Etenim scripta & non scripta
præcepta tradiderunt Apostoli, & ut-
traque obseruatione digna. Igitur &
Ecclesiæ quoque vel non scripta tra-
ditio seruanda est, hæc ille: Nec dis-
similes locos aliquot in Paulo, alijs-
que scripturis inuenire est, ad hanc
hæresin retundendam, quæ Euno-
mianorum, Arrianorum, Nestorij,
Arrij, & aliorum fuerat, in Concilio
generali septimo ab annis septingen-
tis sexaginta quinque damnata. Eam
tamen recentiores non deterrii sup-
plicio illorum complexi sunt, autho-
ritatem & consuetudinem Ecclesiæ ni-
hili facientes. Paulus vas Domini ele-
ctum (vt de eo quod tertio loco pro-
positum fuerat dicam) rem indifferen-
tem, de qua nihil in scripturis sacris ca-
uetur (vt scilicet vir aperto capite, mu-
lier operto oret) obseruari vult ab om-
nibus, argumentum aliud aduersus con-
tentiosos nõ afferens nisi Ecclesiæ con-
suetudinem: Si quis (inquit) inter vos
videtur esse contentiosus, nos talem
consuetudinem non habemus, neque
Ecclesia Dei. Quem moré canone 14.
secu-

*Consuetudo
& c. 1. 2.*

1. Cor. 11.

secutum
tra Arri-
teros p
Episco
lim per
rò nesci
obserua
tudines
tione al
stissimè
lo, nõ
Verùm
dium
um ceu
bitum,
Christ
aut non
tur. N
per fit,
est, vni
lùm re
Quam
voluit
frater
non a
cus &
dicere
ta esse
clesiæ
rum s
uerat

secutum est Nicænum Cōcilium con-
 tra Arrium congregatum, cui inter cæ-
 teros plurimos Paphnutius Aegypti
 Episcopus interfuit, per quem sicuti o-
 lim per Apostolos signa fiebant: Isti ve-
 rò nescio quo spiritu inflati, tot annos
 obseruatas Ecclesiæ Catholicæ consue-
 tudines nihili ducunt: qua quidem ra-
 tione alienos se à Dei spiritu manife-
 stissimè produnt, cùm ille, dicente Pau-
 lo, nō diffensionis sed pacis sit author.
 Verùm enim uerò minimè mirum est, si
 diuum Paulum, Nicænumq; Concili-
 um ceu vnum ex quatuor Euāgelij ha-
 bitum, contemnant, cùm eo modo &
 Christo Iesu notā mendacij se inurere,
 aut non animaduertunt, aut non veren-
 tur. Nam cùm Ecclesiæ Catholica sem-
 per sit, alioqui Catholica nō esset, hoc
 est, vniuersalis, quæ vniuersalitas nō so-
 lum refertur ad loca, sed ad tempora.
 Quamq; etiam visibilem esse Christus
 voluit, cùm diceret: Si te non audierit
 frater tuus, dic Ecclesiæ: si Ecclesiam
 non audierit, sit tibi tanquam Ethni-
 cus & Publicanus. Quī enim Ecclesiæ
 diceret, quæ illi inuisibilis & incogni-
 ta esset, veluti isti putant. Ei autem Ec-
 clesiæ Christus pollicitus est se missu-
 rum spiritum veritatis, cum ea perfe-
 ueraturum in æternum. Ipseque apud

*Libr. 10.
Eccles. hist.*

1. Cor. 14.

*Ecclesiam
erroris in-
simulantes,
quid Chri-
sto inurans*

Matth. 18.

Ioan. 14.

Mat-

Matth. vi.

Matthæum idem se facturum prædixit: Non video qua ratione isti erroris Ecclesiam infimulantes, blasphemiam in CHRISTVM effugere poterint. Quod verò attinet locos ab

Deut. 12.

illis in contrarium adduci solitos, ut illud. Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino, nec addas quicquam

*Solutio quæ
runda lo-
corū sacra
scriptura
ab aduersa
rijs testimo-
nij gratia
nō rectè pro-
ductorum.*

nec diminuas. Hic locus in eo sensu accipi non potest, ut isti detorquent. Dominus enim hoc loco (ut ex antecedentibus verbis colligitur) inhihet solum populo suo, ne relicta doctrina cultus sui, quam ipse per Moysen dederat, caeremonijs falsorum deorum ipsum colerent, non verò additionem in vniuersum prohibet, alioqui sequeretur solum Pentateuchum Moysis à fidelibus recipi debere, (quod Samaritani fecerant) alij verò libri veteris & noui Testamenti explodendi erunt. Maledictioni item obnoxius erit Iosue vel Esdras, qui bonam partem vltimi capitis libri Deuterono. addidit de morte Moysis, & cætera. Sacrilegus fuisse putandus erit Moyses, qui multa addidit, quo ea quæ præcipiebat Dominus declararet, ut in ritu phase, & in obseruatione sabbati, vbi constat legentibus præter Dei præcepta aliqua fuisse addita. Haud dissimiliter solui

*Exod. 12.**Exod. 20.**23. 24.*

poter
afferu
uerit
natio
doctr
gelica
bar,
Galat
Chris
cessan
in C
prohi
script
Chris
fuisse
gelium
post
cus ex
istoru
Eccle
In va
nas,
quet
dent
diti
lis est
dum
ro rec
illic à
bent
clesia

potest secundus locus, quem ex Paulo *Gala. 1.*
 afferunt. Si quis vobis euangeliza- *Locus Pau*
 uerit præterquam quod accepistis, a- *li nõ rectè*
 nathema sit. Vt scilicet intelligatur de *pro tuendo*
 doctrina contraria & aduersa Euan- *errore cita-*
 gelicæ doctrinæ, & quæ illi deroga- *tus.*
 bar, veluti illa quam pseudoapostoli
 Galatas docebant, in ignominiam
 Christi prædicantes, legem Moyſis ne-
 cessariam esse ad salutem homini, qui
 in CHRISTVM credit. Itaq; non
 prohibet eis aliam doctrinam, nec alia
 scripta tradentia ea, quæ ad gloriam
 Christi pertinerent. Alioqui anathema
 fuissent, qui receperunt Ioannis Euan-
 gelium & Apocalypsim, quæ longè
 post Paulum scripta sunt. Tertius lo-
 cus ex scriptura, nunquam non in ore
 istorum versatus, vbi de traditionibus
 Ecclesiasticis sermo incidit ex Marco:
 In vanum me colunt docentes doctri- *Marc. 7.*
 nas, & præcepta hominum. At li- *Locus ex*
 quet, præcedentia in eo capite expen- *Marco.*
 denti, loqui Christum de frigidis tra-
 ditionibus, & prorsus inutilibus, qua-
 lis est: Illotis manibus non manducan-
 dum panem: Non licere comedere è fo-
 ro redeuntibus, nisi lauarentur: & alia
 illic à Christo expressa. Quæ nihil ha-
 bent commercij cum apostolicis & ec-
 clesiasticis traditionibus, quibus Ec-
 clesia

clesia fulcitur & roboratur, de quibus
 antea dixi. Sed his ad quæ refellenda
 ardor animi me abstulerat, dimissis, in
 alijs quæ in contrarium ab istis profe-
 runtur, quæ quidem omnia inter cæte-
 ros Martinus Peresius accuratè confu-
 tauit: ad cætera quæ præsentis sunt in-
 stituti, pergamus. Vbi parumper ex-
 pendamus obsecro, cur prædictum ca-
 talogum vitiorum Paulus recensuerit,
 ea quasi digito commonstrans, quod
 & in alijs locis fecit. Neque enim te-
 merè fecisse putandus est. Nouerat ni-
 mirum ille à Spiritu sancto edoctus, ho-
 mines in quos seculorum fines deuenie-
 runt, malitia ita excæcatum iri, ut ma-
 nifesta scelera perinde ac si scelera non
 essent ab illis dissimularentur ac con-
 temnerentur. Quique prauis doctrinis
 imbuti, & libertate Euangelica abu-
 tentes, confiterentur se nosse Deum,
 factis autem (ut idem ait) negarent,
 sintque ad omne opus bonum repro-
 bi, satis sibi ducentes, si in omni ge-
 nere vitiorum volutati ceu in volutabro
 cœni, CHRISTVM mediatorem o-
 re tantum confiterentur, magisque
 linguam quam mentem piam habentes,
 suas fides fictas, vel potius perfidi-
 as confingerent atque iactarent. Cui
 tamen vna sit fides, sicut vnus Deus,

D. Paulus
cur vitia
sigillatim
enumerarit
1. Cor. 10.

Sapient. 2.

Titim. 1.

vt Pa
 fateat
 iustos
 Chris
 cum o
 hi Do
 celor
 patris
 obuere
 xuria
 liter v
 argue
 lecti
 tur)
 sortit
 minu
 in ser
 timis
 absti
 ete et
 surge
 erunt
 gusti
 in me
 nis te
 coram
 nibus
 li ab
 ctor g
 lizat
 tarne

vt Paulus ait. Idemque manifestissime fateatur, factores, non auditores uerbi iustos esse apud Deum. Sed & ipse Christus apertissime id ipsum testatur cum diceret, Non omnis qui dicit mihi Domine Domine, introibit in regnum celorum, sed qui fecerit voluntatem patris mei. Quod si regnum coeleste obueniret ijs, qui sola fide contenti, luxuria diffluunt, ac delicate & molli- ter uiuunt: sane ea ratione stultitiae arguendi essent Apostoli, & omnes electi DEI: quippe qui (vt isti opinantur) dissolute uiuendo aeternae uitae sortituri erant haereditatem: nihilominus corpus suum castigabant, & in seruitutem redigebant laboribus plurimis, uigilijs, ieiunijs, a carne & uino abstinentes, orationi instabant, nocte etiam ad confitendum nomini Dei surgentes. Alij (vt Paulus ait) circue- runt in pellibus caprinis, egentes, angustiat, afflicti in solitudine, errantes in montibus & speluncis, & in cauer- nis terrae, prouidentes bona non solum coram DEO, sed etiam coram om- nibus hominibus, ab omni specie ma- li abstinentes, aded vt Paulus do- ctor gentium diceret: Si esca scanda- lizat fratrem meum, non manducabo carnem in aeternum, ne fratrem meum scanda-

Ephe. 4.
Roma 2.
Matth. 7.
*Argumen-
 tu contra
 eos qui fide
 mortuam
 iactant.*
1. Cor. 9.
2. Cor. 11.
Danie. 10.
1. Tim. 5. 6
Roma. 12.
Psal. 118.
Hebra. 11.
Roma. 12.
1. Thess. 5.
1. Cor. 8.

*Tertul. de
ieiunio ad-
uersus Phy-
sicos.*

*Aliud ar-
gumentū.*

Psal. 36.

2. Cor. 6.

Matth. 7.

Mat. 5. 19.

*Notantur
homines
eius seculi.*

*Prover. 2.
Esai.*

scandalizem. Harum actionum piarum & aliarum plurimarum evidētissima extant in literis sacris, scripturisque grauisimorum authorum testimonia & exempla, quæ si recensere vellem, tempus me deficeret. Adhæc si credentes solum regnum Dei possessuri essent, & non etiam declinantes à malo, facientesque bona, id quod Psalmographus faciendum præcipit: certè Paulus Spiritu Dei loquens, mendacij notandus erit, quòd diceret: Nolite errare, neque fornicarij, neque adulteri, neque molles, neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque raptores regnum Dei possidebunt. Quin & ipse Christus, cum diceret, latam esse viam & spaciosam, quæ abducit ad exitium, angustam verò portam & strictam, quæ ducit ad vitam, ad eamque ingressuris mandata Dei seruanda præciperet. At hæc CHRISTO & sanctis tribuere, nefandum esse & impium, nemo nisi impius ipse negauerit. Hoc verò seculo maligno, vitia prædicta plurimi non solum non fugiunt, verumetiam in illis mirum in modum sibi blandiuntur, latanturque, cum ea fecerint, passimque sicut Sodoma & Gomorra prædicant. Eos item, qui ea patrant, amant,

amant
nos, si
piens a
disi
bere la
quit
tium,
henter
perseq
bili co
bulan
nistrat
minat
uarus
cus, au
modi
miner
ptione
est, q
fit pro
semet
suo ar
qui ho
percip
conce
in pro
temni
sus P
vente
qualic
& sa

amant, prouehunt. Contra ab ijs alienos, sibi ad videndum quoque (vt Sapiens ait) graues ducunt, quod vita illis dissimiles sint. At contrarium fieri debere sacrae literae innuunt. Odiui (inquit Psalmographus) cœum malignantium, & cū impijs non sedebo. Detrahentem secretò proximo suo, hunc persequabar. Superbo oculo & insatiabili corde, cum hoc non edebam. Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat. Et Paulus, Si is, qui frater nominatur inter vos, est fornicator aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledictus, aut ebriosus, aut rapax, cum huiusmodi ne cibum capiat. Hæreticū hominem post vnam & secundam correptionem deuita, sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est, & delinquit cū sit proprio iudicio cōdemnatus. In semetipsum scilicet sententiam ferens suo arbitrio de Ecclesia recedendo. At qui hoc seculo homines animales non percipientes ea quæ sunt spiritus, hæc contemnunt, iuxta illud: Impius cū in profundum peccatorū venerit, contemnit. De ijs illud Tertulliani aduersus Psychicos dici possit, D E V S tibi venter est, & pulmo templum, & aqualiculus altare, & sacerdos cocus, & sanctus spiritus nidor, & condimentum.

V men

Sap. 2.

Psal. 25.

Psal. 100.

1. Cor. 5.

Titum. 5.

Prover. 18.

434 DE CORRVP. MOR.
menta charismata, & ructus propheta. Et paulò post, Apud te Agape in acabis feruet, fides, in culinis calet spes, in ferculis iacet charitas: Hac ille. Ceterù dū hæc loquor, ne quispiã fidei, id quod eius est, per me detractum putet. Scio enim quid illius sit. Qua de re verborum dissertio in assertione, qua ostendit secundum doctrinam Pauli, charitatem præstantiorem esse fidei, etiam in hac vita: quæ assertio est Craconia typis excusa. Illud autem magis deplorandum est, quòd ea vitia & dogmata tantum inualuerunt, vt remedia pati non possint. Nam si forte aliqui probi & docti, ad ministerium verbi diuini iuxta ordinem Ecclesiæ vocati, voce (iuxta præceptum diuinum) exaltata vt tuba, scelera eorum & dogmata pestifera proscindant, firmisimisque rationibus conuincant, exemplo infamantur, atque exploduntur, ab ijs etiam, qui vix à primo (quod aiunt) limine literas sacras salutarunt, imò ab analphabetis, aures etiam suas exemplo Iudæorum contentibus, & quasi furore percitis, iuxta dictũ Psalmographi: Furor illis secundum similitudinẽ serpentis, sicut alpidis surdæ, & obturantis aures suas, que non exaudiet vocem incantantium de

*Vitia eius
seculi remedia
pati nõ
possunt.*

Psalm. 52.

venefici
uersum
in repr
scipum
esse vis
(inqu
quater
do vit
perito
cũ ner
quas n
sum ta
piter h
versat
ligam
go id
quæ in
de diff
enim
piens
prude
tes est
bisime
tua ra
contra
lũ exa
nes &
homin
ceteri
nio tu
quos

verb

venefici incantantis sapienter. O per-
 uersum, & insanum iudiciū, o mentem
 in reprobum sensum datam. Tu qui di-
 scipulum te profiteris, supra magistrū
 esse vis? At id Christus negat. Non est
 (inquit) discipulus supra magistrum,
 quatenus scilicet opera illius in discen-
 do utitur. Nā qua ratione imperitus de-
 perito iudicium rectum ferre poterit,
 cū nemo bonus iudex sit earum rerum
 quas non nouit? At dices fortasse: Non
 sum tam hebeti, neque tam ingenio tur-
 piter hirto, ut quamuis in literis sacris
 versatus non sim, minimē tamen intel-
 ligam ea de quibus differitur. Non ne-
 go id quidem, quin assequi poteris ea
 quæ intellectu sunt facilia: Caterūm
 de difficilibus aliter sentiendū est. Non
 enim frustra scriptura monet, Ne sis sa-
 piens apud temeripsum. Ne innitaris
 prudentiæ tuæ. Et alibi: Væ qui sapien-
 tes estis in oculis vestris, & coram vo-
 bismetipsis prudentes. Potest equidem
 tua ratio ea dictare, quæ peritis, & Deo
 contraria sunt, præsertim, cū sicut cœ-
 lū exaltatum est à terra, ita cogitatio-
 nes & viæ Dei à cogitationibus & vijs
 hominū, ut est apud Esaiā. Quod si de
 cæteris reb⁹ & sciētijs tibi ignotis, inge-
 nio tuo minimē fidis, verū pericissimos
 quosq; conuulis, neque vni eorum satis
 V 2 fidens,

*Iudex bo-
 nus quis.
 Mar. 10.*

*Solutio ob-
 iectionis.*

*Prouer 2.
 Esai. 2.*

*Psal. 55.
 Scripturaz
 diuinaz ar-
 tē oēs pas-
 sim sibi vñ
 dicāt. cæte-
 ras artes
 non uent-*

fidens, plures in consilium adhibes, suo iudicio diffusus, cum isto ipsum in negotio religionis facere contemnis? cum hic error periculosissimus sit, quem æterna animæ damnatio manet.

In literis sacris & religione quædam intellectiva difficultia.

2. Pet. 2.

Et in religione literisque diuinis plura sint intellectu difficultia, quarum etiam omnia arcana non temerè omnibus sunt communicanda, testante idipsum scriptura diuina. In epistolis Pauli (inquit Petrus Apostolus) sunt quædam difficultia intellectu, quæ indocti et instabiles deprauant, sicut cæteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem.

Quod non sine nostro magno malo in his perturbatoribus religionis experitur Ecclesia. Paulus item cum dixisset.

1. Corinth. 2. Sapientiam loquimur inter perfectos, cap. 3. subdit: Tanquam paruulus in Christo, lac potum dedi vobis, non escam. Nondum enim poteratis, sed ne nunc quidem potestis. Et ad

Hebræ. 5.

Hebræos 5. Perfectorum solidus est ci bus, id est, perfecta altiorum mysteriorum intelligentia, eorum, qui pro ipsa consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni & mali. Esaias item cap. 28. ait. Quem docebit Dominus scientiam, & quem faciet intelligere auditum? ab lactatos à lacte, auul- sos ab vberibus. Rectè igitur ille Basi-
lius

lius M
perato
insole
super
ctoren
mè co
menta
na dec
dem)
nisi ch
rit: sic
gustan
penitu
huic se
lam ar
habita
neque
mi sui
dò sec
ritus
potest
ter dij
tus co
ribus
Spiri
Christ
datur
stus p
dio, v
ti fuer
nego

lius Magnus, cum coram Valente Imperatore fidei suae rationem redderet, insolentiam cuiusdam Demosthenis, super imperiales epulas constituti, doctoremque mundi culpantis seuerissime coercuit: Tuum est, inquit, de pulmentarijs cogitare, non dogmata diuina decoquere. Nam sicut (docente eodem) in cera quis scribere non potest, nisi characteres impressos ante deleuerit: sic nec anima, diuina dogmata degustare, nisi pristinos ex animo mores penitus exuerit, cum (suffragantibus huic sententiae literis sacris) In maleuolam animam non intrabit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis: neque animalis homo, qui scilicet animi sui sensum ac libidinem tantummodo sequitur, percipit ea quae sunt spiritus: Stultitia enim est illi, & non potest intelligere, id quod spiritualiter dijudicatur. Sed iam fortasse tacitus cogitas, te Christianum, neque moribus aded corruptis esse, atque ob id Spiritus sancti minimè expertem, quem Christus Iesus Deum patrem promissit daturum petentibus eum. Idemque Christus pollicitus se adfuturum in medio, ubicunque duo vel tres congregati fuerint in nomine eius. Neque ego nego ista esse vera quae dicis: hinc tamè

*Histor. eccl.
trip lib. 7.
cap. 36.*

*Epist. de vi
ta solit.*

Sapient. 1.

1. Cor. 2.

*Solutio ob-
iectionis eorū
qui temerè
vsurpā sibi
interpretationem di-
uinae scri-
pturae.*

Luc. 12.

Matth. 14.

minimè colligis, quod vis. Nam sacre
 scripturæ loci in medium à me produ-
 cti, etiam de Christianis loquuntur,
 qui tibi similes esse potuerunt: & verbi
 Christi à te citata, non tam de Spiritu
 sancti dono ad salutem vnicuique ne-
 cessario, quàm ad utilitatem Ecclesie
 generaliter pertinente, intelligenda
 sunt. Quorum enim Paulus dixisset:
 Ipse dedit quosdam quidem Aposto-
 los, quosdam autem Prophetas, alios
 verò Euangelistas, alios autem Pasto-
 res & doctores, ad consummationem se-
 culi. Et alibi, cum recensuit varia dona
 hominum in Ecclesia, quæ operatur v-
 nus atque idem spiritus diuidens singu-
 lis prout vult, adiecit: Nunquid om-
 nes Apostoli? nunquid omnes Prophe-
 ta? nunquid omnes doctores? nunquid
 omnes gratiam habent curationum?
 Diuus Iacobus quoque ambitionem in-
 anis tituli & doctrinarum varietatem
 inhihet (alioqui sese Paulus doctorem
 gentium iure appellat) Nolite (inquit
 Iacobus) plures magistri fieri fratres
 mei. Quibus verbis inultorum effre-
 nem inhihet audaciam, qui statim ut e-
 rant baptizati, temerè docedi alios mu-
 nus vsurpabant, ita, ut quidam Antio-
 chia profecti dicerent, non esse sine cir-
 cuncisione salutem. Quales et Paulus no-
 tat:

Eph. 4.

1. Cor. 12.

Tit. 2.

Iacob. 3.

Act. 15.

1. Tim. 1.

tat: C
 uerfi
 se legi
 que qu
 affirm
 sionem
 ne succ
 tur (e
 script
 luti &
 priam
 Chris
 stiana
 Nō ig
 ad rel
 ptura
 neque
 tracta
 (doce
 mo &
 obrut
 dum
 adier
 ptura
 argum
 qui d
 peram
 eaque
 atque
 re cor
 stum

tar: Quidam (inquit) aberrantes con-
uerſi ſunt ad vaniloquium, volentes eſ-
ſe legis doctores, non intelligentes, ne-
que quæ loquuntur, neque de quibus
affirmant. Quod verò Chriſti promiſ-
ſionem attinet, qua ſe tribus in nomi-
ne ſuo congregatis ad futurum pollice-
tur (ex quo loco Nouatianus ſibi veram
ſcripturæ intelligentiam arrogabat, ve-
luti & hodie plurimi faciunt) D. Cy-
prianus martyr ab hac promiſſione
Chriſti ſecludit hæreticoſ pacis Chri-
ſtianæ & vnitatis Eccleſiæ turbatores.
Nō igitur illotis manibus (quod aiunt)
ad religionis Chriſtianæ myſteria ſcri-
pturamque diuinam accedendum eſt,
neque illa pro ſuo arbitrio vnicuique
tractanda propterea magis, quod ſit
(docente quodam ſcriptore grauifſi-
mo & vetuſtiſſimo) ſimilis imagini
obrutum circumagenti. Quemadmo-
dum enim illa ex quacunq; parte eam
adieris, te aſpicere videtur: Ita & ſcri-
ptura bonis & malis ſe præbet. Cui rei
argumento ſunt omnes ferè hæretici,
qui dogmata ſua, ſcriptura ſacra per-
peram intellecta corroborare nituntur,
eaque trūcatim citata, perinde faciunt
atque funem ex arena quiſpiam neſte-
re conetur. Id quod & diabolus Chri-
ſtum tentans, feciſſe legitur, ſcriptura

*Solutio ob-
iectionis.*

*Nouatianus
De ſimp.
præ.*

*Scriptura
ſacra cui
ſimilis.*

Hæretici.

Matth. 4.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

*In cerdones
muliercu-
las scriptu-
ram inter-
pretantes.
Nouatus, si
de lapsus.*

*1. Cor. 10.
Mandatum
Regis Gal-
lie.*

Gagneius.

ab eodem vicissim conuictus. Quod si plurimi hæreticorum, scripturarum sacrarum periti, foedè & grauius lapsi sunt, adeò, vt inter cæteros Nouatus homo alioqui peritus, ex locis epistolæ ad Hebræos malè intellectis negauerit, semel in peccatum post baptismum prolapsos ad pœnitentiam recipiendos: quis spõdere sibi audeat fabros, in cerdones, mulierculas, pueros nequaquã ex scripturis offensum iri malè intellectis, suoque idiomate versis, præsertim quum nullã sacrarum literarum expositionem admittant, nudamque velint apprehendi scripturarum literam? Quis, inquam, & eos securos reddat, & nos suæ securitatis certos faciat? vel eò magis, quòd dicat Apostolus: Qui stat, videat ne cadat. Quamobrem rex Gallorũ Christianissimus, & prudentissimus Parisiorum senatus, cum videret eo modo grauem in negotio religionis afferri errorũ materiam, inhibuisse aliquando fertur, ne passim sacra Biblia vanirent, aut ederentur veraculo sermone conuersa, idque forsitan non ineptè, præsertim cum vniuersorum bibliorum lectio, & intelligentia, ad salutem necessaria omninò non sit. Alioqui multi indubiè viri boni & simplices damnationis rei essent. Neq;

verò

verò recens id decretum est. Nam et apud Iudæos ad principium Genesis, & exordium finemque Ezechielis, nemo ante triginta annos natus admittebatur. Quod si quispiam legere cupit, id faciat velim adhibitis in obscuriora loca orthodoxorum & catholicorum, non sectariorum expositionibus. Qua de re nos in Scopo nostro Biblico latius scripsimus. Illud verò hoc loco non prætermittendum videtur, hanc scilicet arrogantem hominum licentiam, & libidinem in scripturis interpretandis, doctoribusque seu concionatoribus censendis, ab Apostolo prædictam esse, quò magis caueatur: Erit (inquit) tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros, prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. Quibus verbis designat, quæsituros olim homines doctores eos qui sibi adblandiantur, impunitatem promittentes, & leniter aures scalpentes: non veritate, & gehennæ terrore rodant. Cui non dissimile est illud Ieremias: Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam ut te ad poenitentiam prouocarent. Quæ verò hoc malum hisce tēpo-

Iudæorum decretum.

Hieron. ad Paulinum.

Licentia hominū in cēsendis doctoribus olim à Paulo prædicta. 1. Tim. 4.

Expositio verborum Pauli.

Threno. 3.

*Dementia
hominum
eius seculi.*

ribus latè serpsit, & auctū sit, in confesso est. Nā plurimi hominum eō dementiæ peruenerunt, vt si quispiā noui aliquid proferre, & quæ antea semper in bonis ac salutaribus habita sunt, in contemptum adducere aufit, in huius sententiam mox pedibus eunt, huic applaudunt. Quod ille cōtemptui habet, & id illi citra vllum iudicium nihili ducunt, etiam si ne id quidem illis constet quam ob causam, quā ve ratione illis spernendum sit. Doctores contra tales plurimos inuenias, quales olim in literis sacris, suis quasi coloribus depicti sunt. Referunt enim illæ, eos suo ventri seruire, verbum Dei falsificare, eoque ad questum suum abuti, secundum desideria sua ambulare in impietatibus, seipso segregare, à Spiritu Dei alienos, dominos spernere, in præditos potestate maledicta congerere, sectas non metuentes introducere, CHRISTI gratiam transferre in luxuriam, per dulces sermones & adulationes, corda innocentium seducere, vt merito in scriptura diuina nominentur fluctus ferimaris: quod inquieti, & tumidi pacem Ecclesiæ impugnent: sidera item errantia, quod in doctrina sibi nō contentent, sed diuersa doceant. Quam leuitatem nostro seculo princeps quidam in

*Doctores
seu concionatores
eius seculi.
Rom. 16.*

*2. Cor. 4.
Iudas Apostolus
solus in canonica.*

*Iudas in epistol.
Leuitas quorundam
in religione.*

metuentes introducere, CHRISTI gratiam transferre in luxuriam, per dulces sermones & adulationes, corda innocentium seducere, vt merito in scriptura diuina nominentur fluctus ferimaris: quod inquieti, & tumidi pacem Ecclesiæ impugnent: sidera item errantia, quod in doctrina sibi nō contentent, sed diuersa doceant. Quam leuitatem nostro seculo princeps quidam in

in vicinis suis macula hæreseos inu-
 stis, irrississe fertur, dicens: se scire
 quid illi anno transacto de religione
 sensissent, futuro verò quid sensuri es-
 sent, sibi ignotum esse. Talibus do-
 ctoribus nostro seculo suboriri & pul-
 lulare impunè incipientibus, succreue-
 re deinde hæses, quotidieque exori-
 untur, vt vix inuenire queas, cui cum
 altero in vniuersum cõueniat. Is nam-
 que hæreticorum mos esse fertur, quo-
 ties in vno pietatem contempserint,
 & à via veritatis aberrauerint, in mul-
 tos & varios errores labuntur. Vni-
 formis enim est res veritas, mendaci-
 um autem in varia distrahitur. Cæ-
 terùm hæses nostrorum temporum,
 nunc nec recensere, nec refellere volo:
 tamen si qui volet, cum illo conferam,
 hoc vnum testatus, & si ipse defice-
 rem, non defuturos tamen in ea re vi-
 ros doctissimos, & orthodoxos, quo-
 rum aliqui hæc dogmata scripturis
 confutarunt, neque Ecclesiam, ad-
 uersus quam ne portæ inferi præua-
 lebunt, dicente CHRISTO. Illud
 potius dicam, quænam mala has do-
 ctrinas pestiferas subsequantur. Cùm
 magnum & firmum vinculum sit
 religio, plurimi his dogmatibus
 ad ipsam factionem & bella intestina

*De hæresi-
bus eius se-
culi.*

*Mos hære-
ticorum.*

*Veritas
Mendaciū.*

Matth. 16.

*Quæ mala
sequantur
pestiferas
doctrinas.*

V 6 attrahi

*Bellum ru-
sticorum in
Germania.*

attrahi solent: cuius rei testis est Ger-
mania, in qua anno ab hinc 32. intra 3.
ferè menses, in conflictu supra centena
millia rusticorum trucidata sunt, qui
ob libertatem Christianam false illis
prædicatam, bellum contra dominos
mouerāt. Nec dissimile postea bellum
ab Anabaptistis in V Westphalia anno
ab hinc 22. excitatum est. Et alia præter
hæc etiam in alijs prouincijs. Proinde
ille qui eius rei caput fuerat, fertur co-
actus fuisse aliquando pontificis re-
gnum, & monachorum, quod vocat, in
urbibus, quæ maxima illi credebant,
desiderare. Ita illi animos audientium
afficiūt, eosque affectus in eis excitant.
Ob quam rem aliquando indoluisse le-
gitur Erasmus ille Roterodamus re-
stis oculatus, quem hic honoris ac di-
gnitatis causa nomino. Neque solum
factiones, bellaque pestifera praua hæc
dogmata & olim & nunc excitantur,
sed & alia mala inuexerunt, talia certè,
qualibus anno ab hinc ferè millesimo
centesimo Basilius ille Magnus vigen-
te hæresi Arriana, vt opinor, Ecclesiam
afflictam fuisse questus est, inter cæte-
ra inquiring: Domus orationum con-
clusæ sunt, vacua altaria spiritali cul-
tu, non est oblatio, neq; suffumigium,
prophanata sunt sacra, permissum est
docere

*Vide quid
peperit bo-
no doctori
fucus liber-
tatis.*

Factiones.

*Basil. epist.
96. 70.*

*Non tã ouũ
ouo simile
est quã hæc
ijs quæ hoc
seculo agun-
tur.*

docere
giunt d
velut ad
sunt pie
pietatis
talis, v
ambula
admon
bertate
lut scit
cogitat
fide sen
occulat
citas c
quod n
punitur
patrum
ga pres
& totis
ant hi c
est fide
pri sun
induct
uiores
episcop
tera ill
quom
quã
tem m
bertat
bertas

docere

docere omni blasphemæ linguæ: fugiunt domos orationum populi sani velut doctrinæ impietatis locos: euerfa sunt pietatis dogmata, confusæ sunt pietatis leges, periit authoritas sacerdotalis, vnusquisque in voluntate cordis ambulat, prauitas immensa est, populi admoneri nolunt, præfides dicendi libertatem non habent: à quibusdam velut scutum mutui inter ipsos belli, excogitata est defensio rectæ videlicet de fide sententiæ, & proprijs inimicitijs occultatis, pro pietate gerere se inimicitias confingunt. Vnum est crimen, quod nunc vehementer damnatur, ac punitur, diligens obseruatio traditionũ patrum, ob hoc fugantur patrijs pij, fugæ presbyterorum, fugæ diaconorum, & totius cleri depopulationes, fluctuant hi qui modicæ sunt fidei, ambigua est fides. Episcopi ex sola calumnia rapti sunt, & nulla probatione criminũ inducta supplicijs traduntur. Qui grauiores blasphemias protulit ad populi episcopum, potior habetur: hæc & cætera ille. Quæ vitia, & alia præter hæc quomodo hodie regnent, notius est, quam vt à me dici possit. Horum autem malorum causa & caput fuit libertatis fucus ab istis prædicatus. Libertas enim Christiana beneficio Christi

Nota.

Traditio Patrum.

Presbyterorum fuga.

Libertas Christiana in quibus consistit.

- 1 *Luc. 1.*
Roma. 8. 2. sti collata, in quinque rebus potissimum consistit: primò, quòd passione eius liberati sumus à peccatis & reatu eorum. Ipse enim (ait angelus de Christo) saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Et Paulus: Nihil ergo, damnationis est his, qui sunt in Christo Iesu.
- 2 *Rom. 7.* Secundò à tyrannide concupiscentiæ & fomitis intus in nobis habitantis, de quo Apostolus: Quis me liberabit de corpore mortis huius? gratia Dei per IESVM CHRISTVM.
- 3 *Ioan. 12.*
Ioan. 16.
Aug. ser. 7. de tempore Tertio, à tyrannide diaboli & mundi & irritamentis eius, iuxta illud Christi: Nunc iudiciũ est mundi, nunc princeps mundi huius eijcietur foras. Et alibi: Confidete, quia ego vici mundum. Post Christi enim gratiã non iam irrumpit in fideles tanquã tyrannus, sed tanquã malignus veterator, alliciens potius quã impellens.
- 4 *Gal. 5.* Quarto, à iugo legis Mosaicæ & circuncione, quantum ad cæremonialia, & iudicialia. Qua de re passim in literis sacris extant testimonia.
- 5 Quintò, omnes ferè renatos à legis moralis dominio, ne scilicet ipsa quasi cogens & prædominans, & nos coacti agamus, quod ipsa agendum præcipit, sed ex amore & voluntariè. Dicit enim Apost. Si spiritu ducimini, non estis sub lege. Quibus

b^o verbis innuit, eos quos afflauit Chri-
 stiana charitas, non esse obnoxios legi,
 eò quòd plus præstant suapte sponte
 quàm lex metu pœnæ possit extorque-
 re, vt Paulino dogmati dictum Aristo-
 telis sit consentaneum, qui rogatus à
 quodam, quid fructus sua illi philoso-
 phia attulisset. Vt ea (inquit) spontè fa-
 ciam, quæ plerique legum metu coacti
 faciunt: in quam sententiam & illud
 dictum: Iusto nō est lex posita. Hac igitur
 libertate quintuplici beneficio Chri-
 sti donati sunt Christiani. Non autem
 vt liberi sint à seruitute iustitiæ. Id
 quod Paulus apertè docet. Cùm enim
 indicasset Galatis, eos liberos esse ab o-
 neribus Moisaicæ legis, cauens ne si-
 bilicentiam desumerent, et occasionem
 in libertatem carnis, nec legi charita-
 tis deseruirent, & præceps Dei mo-
 ralibus, inquit: Vos in libertatem
 vocati estis fratres, tantùm ne liberta-
 tem in occasionem detis carnis, sed per
 charitatem spiritus seruite inuicem. Om-
 nis enim lex in vno sermone comple-
 tur, Diliges proximum tuum sicut teip-
 sum. In quam sententiam dixit & Pe-
 trus: Quasi liberi & nō quasi velamen
 habentes malitiæ libertatè, sed sicut ser-
 ui Dei omnes honorate, fraternitatem
 diligite, Deum timete, Regem hono-
 rificate.

Eras. Rote.

1. Tim. 1.

*Galat. 5.
 Expede ver-
 ba Pauli et
 Petri.*

1. Petr. 2.

*Mores here-
ticorū eius
seculi.*

*Potestas Ec-
clesiæ.*

Matth. 18.

Matth. 23.

Hebra. 13.

Deut. 17.

*Potestas
præsidum
Ecclesiæ.*

rificate. Perbellè ille mores heretico-
rum nostræ tempestatis expressit. Illi
enim Euangelicæ libertatis prætextu
ac velamine, omnem eneruant Ecce-
siasticam potestatem et doctrinam. Id-
que contra evidentissima sacræ scriptu-
ræ testimonia. Si Ecclesiam non audie-
rit (inquit Christus) sit tibi tanquam
Ethnicus et Publicanus: vbi, vt antè o-
stendi, de visibili Ecclesia Christum di-
xisse sentiendum est. Huc pertinet et il-
lud, Super Cathedram Moysis sedent
scribæ & pharisæi, omnia ergo quæ-
cunque vos iusserint seruare, seruare, &
facite: secundum verò opera eorum no-
lite facere. Et Paulus: Obedite præposi-
tis vestris, & subiaccere eis: ipsi enim
peruigilant, quasi rationem reddituri
pro animabus vestris. Et Actuum 16.
scribitur, quòd Paulus & Syllas trade-
bant fratribus custodire dogmata, quæ
erant decreta ab Apostolis. In veteri ve-
rò lege, qui hanc obedientiam præsta-
re nolebant, sacerdotis imperio, qui il-
lo tempore ministrabat, neci dabantur.
Porro præsides Ecclesiæ non solum
dispensationis verbi Dei (veluti qui-
dam non rectè opinantur) potestatem
habere putandi sunt, sed & aliam, vt
coercendi & excommunicandi. Quor-
um enim Paulus fornicarium illum
Co-

Cori-
sum
thana
thio-
bo, v-
dum
hi? E-
euide-
Mag-
giū, c-
cūm
sanct-
set.
itas c-
illi de-
dubi-
potel-
decer-
hæc
gata
cerno-
Apo-
cto &
serua-
renti-
dicto-
pene-
endo
ficat
nem
ad T

Corinthium excommunicasset? Quor
 sum Alexandrum & Hymenæum Sa-
 thanæ tradidisset? Quorsum ad Corin-
 thios scribens diceret: Hęc absens scri-
 bo, vt nō præsens durius agam secun-
 dum potestatem, quā Dominus dedit mi-
 hi? Hanc potestatem se habere Paulus
 evidenti signo ostendit, cūm Elymam
 Magum auertere volentem à fide Ser-
 giū, cæcitate percussisset. Petrus item,
 cūm in Saphiram & Ananiam spiritui
 sancto mentientem sententiam dixis-
 set. Quod si comperit Ecclesiæ pote-
 stas coercendi, & potestas iuris dicendi
 illi deesse non potest. Ac si quæstiones
 dubiæ oriantur in Ecclesia, habet illa
 potestatem iudicandi de ijsdem atque
 decernēdi, idq; per Synodum. Et quod
 hæc in spiritu sancto legitimè congre-
 gata decernit, Spiritus ipse sanctus de-
 cernere videtur, iuxta illud Concilium
 Apostolorum, Visum est Spiritui san-
 cto & nobis. Quem morē semper ob-
 seruauit Ecclesia de quæstionibus sen-
 tentiam in Concilijs ferendo. Ex præ-
 dicto Concilio Apostolico liquet, esse
 penes Ecclesiam potestatem constitu-
 endorum canonum, ad vtilitatē et edi-
 ficationem Ecclesiæ, non ad destructio-
 nem. Quod ex dictis Pauli colligitur
 ad Titum: Huius rei gratia (inquit Pau-
 lus)

1. Cor. 5.

1. Tim. 1.

2. Cor. 3.

Act. 13.

Act. 5.

Potestas iu-
ris dicendi.

Quæstiones
dubiæ ab
Ecclesia dis-
cuiendæ.

Act. 15.

Canones.

Tit. 1.

lus)

o. R.
 reico-
 it. Illi
 arextu
 Eccle-
 am. Id-
 scriptu
 audie-
 quam
 nte o-
 um di-
 et et il
 sedent
 quæ-
 are, &
 um no
 rapofi
 enim
 dicitur
 im 16.
 trade-
 a, que
 ceri ve
 rasta-
 mi il-
 antur.
 olūm
 i qui-
 tatem
 n, vt
 Quor-
 illum
 Co-

lus) reliqui te Cretæ, vt ea quæ defunt
 corrigas, & constituas per ciuitates
 presbyteros, sicut & ego disposui tibi.
Potestas Ec In summa, duplex potestas Ecclesie
clesie du- esse comperitur, ordinis & iurisdic-
plex. tionis. Quarum altera continet ministe-
 rium verbi Dei, administrationem sa-
 cramentorum, ecclesiarumque ordina-
 tionem ad adificationem: Altera pote-
 statem excommunicandi & coërcendi.
 Hanc potestatem duplicem Ecclesia à
 Christo traditam, verba Christi indicant,
 Sicut misit me pater, & ego mit-
 to vos. Accipite Spiritum sanctum:
 quorum remiseritis peccata, remittun-
 tur eis. Item, Euntes docete omnes gen-
 tes, baptizantes eos. Item, Hoc facite
 in meam commemorationem. Et il-
 lud, Tibi dabo clauis regni cœlorum,
 & quodcunque ligaueris super terram,
 erit ligatum & in cœlis: & quodcun-
 que solueris super terram, erit solutum
 & in cœlis. Ab Apostolis deinde per-
 petua successione Ecclesia Catholica
 habuit, & nunc habet hanc potesta-
 tem, idque cū signo impositionis ma-
 nuum, & cæteris ritibus competentibus.
 Vnde illud Apostoli. Noli negli-
 gere gratiam quæ in te est, quæ data est
 tibi per prophetiã cū impositione ma-
 nuũ presbyterij. Item illud: Manus ne-
 mi-

**Potestas Ec
 clesie du-
 plex.**

Ioan. 20.

Matth. 28.

Luc. 22.

Matth. 16.

**Potestas Ec
 clesie à Chri-
 sto per suc-
 cessionem.**

Ti. 4.

mini citò imposueris. Hæc autem gratia non ex dignitate pendet ministrorum, sed ex mandato & ordinatione diuina. Id quod inter cætera manifestum est ex Paulo. Qui contrà ad Corinthios clamat, quòd æstimarunt gratiam baptismi à ministris, dicentes: Ego sum Pauli, ego Apollo, ego Cepha, quasi diuisus esset Christus, vel Paulus, vel Apollo pro illis crucifixi, aut in nomine Pauli, & non potius Christi baptizati essent. Cùm igitur à Christo non tantùm doctrina, verùm & opere, quasi per manus tradita nobis est Ecclesiastica ordinatio, qui hanc contemnunt, nescio cuius ordinatione possint habere verbi diuini, & sacramentorum ministros. A catholica enim Ecclesia, in qua solum est hæc successio, se segregarunt, Eò libertas ista brutalis perduxit plurimos huius seculi doctores, vt rectam ministrorum vocationem & ordinationem à sequacibus suis excluderint, & alia plurima mala inuexerint. Ob quæ maxima ex parte talia perpessi sunt, qualibus olim Iudæos afflictos Tobias testatur: Quoniã nõ obediui-
 mus (inquit) præceptis tuis, idè traditi sumus in direptionem, & captiuitatem ad mortem, et in fabulam, et in impropertium,
 omni-

*Gratia non
ex dignita-
te ministro-
rum pen-
det.*

1. Cor. 1.

*Iren. lib. 3.
cap. 3.*

*Pœna Iu-
daeorum.
Iob. 3.*

omnibus nationibus, in quibus dispersisti nos. His calamitatibus etiam hinc temporibus videmus Iudæos premi. Neque tamē commouemur. Quin & Christianos. Quis enim nesciat Asiam, Africam, Græciam, (in quibus olim horrendæ hæreses & blasphemie fuerunt) nunc sub grauissimo Turcarum iugo gemere? Olim Iudæis terram promissionis ingressuris, expectauit Deus, vt iniquitates populorum illam inhabitantium complerentur. Non mirum est igitur, si nos multa perpetrantes, non mox puniat: præsertim cum benignitate sua plærunque ad pœnitentiam inuitare soleat. Quod si peccata peccatis cumulauerimus, verèdum est, ne, cum ad mensuram soli Deo cognitam peruenerint, illa quæ gentibus à Iudæis pulsas acciderant, nos etiam cum summa calamitate nostra experiamur. Iudicium enim à domo Dei, dicente Petro, incipiendum est. Dederunt aliquando operam nostro seculo Christiani principes, vt hæc dissidia aliquo modo, sine offensione pietatis componerentur, indictis ob eam rem aliquoties conuentibus, in quibus à ternis vtrinque Theologis, Christianæ legis veritas indagabatur, alternis diebus illi dixerunt & responderunt, præfidentibus

Longanimitas Dei.
Gen. 15.

Rom. 2.

1. Pet. 4.
Cōuent⁹ ob
cōponenda
dissidia Augustæ, ac de
inde Ratisbonæ.
Iou. 2. tom.

bus quibusdam ad id delectis, nihil tamen profuere. Doctores enim isti, luce veritatis in arctum cōpulsī, illam simulare potius superbè malebāt, quàm ingenuè confiteri. Quorū etiam vela inexorabili peruicacia, & ferocis ingenij spiritu inflabant principes quidam, qui postea eius facti Deo pœnas luerunt. Extant disputationes doctissimorum virorum aduersus hæc dogmata typis excusæ: eas tamen isti cæco errore obdurati, & longa impunitate corroborati negligunt, aliasque disputationes de religione instituunt, an zelo religionis, nescio. Et vt maximè religionis, videant, ne is zelo Iudæorum similis sit, de quibus Paulus: Zelum quidem Dei habet, sed non secundū scientiam. Quoniam autem illi optimè docent, qui causas rerum ostendunt, proinde operapretium erit, si paucis causas hæresium enarrem. Harum (vt docti tradunt) sunt præcipuè, partim error mentis, prauitasque iudicij: partim philautia, hoc est, amor sui, omnium malorum fons & origo, atque adeò vt Augustinus dicit, referente Alfonso Viruesio, Babylonis ciuitatem & regnum diaboli constituens, quemadmodū charitas, quod omnium parens sit regnū Christi efficit, de qua Paulus: Sciētia inflat, cha-

*Doctores
principes
quidam no-
tantur.*

*Disputatio-
nes quorundam.*

*Rom. 10.
Zelus non
secundum
scientiam.*

*Cause hæ-
resium.
Philautia.*

1. Cor. 8.

charitas ædificat. Proinde Paulus in catalogo prædicto vitiorum quæ futura inter Christianos postremis temporibus vaticinatur, ab amore proprio ceu ab vniuersorum capite incipit et in amorem voluptatũ definit, quas Ethnici philosophi escam malorum esse dixerunt. Qui enim amore sui plus a quo laborat, hic facillè alios contemnit, æmulatur, præ alijsque videri vult, atque ita noua dogmata facillè spargit. Philautiæ subijcitur ea causã hæresium, quã D. Cyprianus martyr ponit: Neque aliunde (inquit) hæreses oborta sunt, aut nata sunt schismata, quàm inde, quòd sacerdoti Dei nõ obtemperatur. Nec vnus in Ecclesia ad tempus sacerdos, & ad tempus iudex vice Christi cogitatur, cui si secundum magistrã diuinã obtemperaret fraternitas vniuersa, nemo aduersus sacerdotũ collegium quicquam mouere, nemo post diuinum iudicium, post populi suffragium, post cõepiscoporum consensum iudicem se iam non Episcopi, sed Dei faceret: nemo dissidio vnitatis Christi Ecclesiam scinderet, nemo sibi placens ac tumens seorsum foris nouam hæresim cõderet. Nisi si ita est, aliquis sacrilegæ temeritatis ac perditæ mentis, vt putet sine Dei iudicio fieri sacerdotem,

cũ

Epistola. 3.

*Cause heresi
sũ secundũ
Cyprianũ
martyrem.*

cum Dominus in Euangelio suo dicat: Nonne duo passeres asse vaneunt, *Matth. 10.* & neuter eorum cadit in terram sine voluntate patris vestri. Cum ille nec minima fieri sine voluntate Dei dicat, existimat aliquis summa & magna aut non sciente, aut non permittente Deo in Ecclesia Dei fieri? & sacerdotes, id est, dispensatores eius, non de eius sententia ordinari? hoc est fidem non habere qua viuimus, hoc est, DEO honorem non dare, cuius nutu & arbitrio regi & gubernari omnia scimus & credimus, hac ille. *Cyp. epi. 9. lib. 4.* Quæ verba velim ab istis alta mente reponi. Videre est in arboribus, & his quibus anima vegetatiua inest, folia, *Principalis vni in triplici gradu viuentium* frondes, truncum, radices, ad vnam radicem ferri: inter animantia rationis expertia, & ea quæ ratione prædita sunt, vnum solere præesse. In Ecclesia verò, in qua omnia honestè & secundum ordinem Paulus fieri vult, vnusquisque pro suo arbitrio viuet? *1. Cor. 14.* Sed quis hic ordo erit? *Deuter. 17* Quin & in veteri lege, rebus, de quibus iudicare minoris notæ iudices non possent, pontificem Deus præesse mandauerat, cuius imperio qui superbiens obedire volebat, ex decreto iudicis moriebatur. *Authoritas pontificis in veteri lege* Sed quid opus est verbis? cum Christus id debe-

*Christus in
Ecclesia vo-
luit vnum
præesse.
Marci. 16.*

*Cyp. tra. 8.
de sim. præ.
Solutio ob-
iectionis.*

1. Cor. 3.

Ephe. 4.

*Petrus cap.
Ecclesie.*

Tertullian.

Chrysof.

*ubi idem nominat Petrum os Apo-
stolorum, et verticem consortij totius:*

debere fieri ostendit, cum presentibus
cæteris Apostolis, Petro se claves regni
cælorum daturum pollicitus est, Ec-
clesiamque suam super illum ædifica-
turum. Præterea cum post resurrectio-
nem suam illi gregem suum pascen-
dum commisit, per eum quidem fuit autho-
ritas prædicandi, baptizandi, et absolu-
endi Petro cum cæteris Apostolis, penes
vnum tamen erat principatus ad decla-
randam vnitatem Ecclesie, ut beatus
Cyprianus docet. Quamuis autem Chri-
stum esse caput & fundamentum Ec-
clesie minimè negandum, iuxta illud
Pauli: Fundamentum nemo potest al-
liud ponere præter id quod positum est,
quod est Christus Iesus. Item Chri-
stum Deus pater dedit caput supra om-
nem Ecclesiam. Tamen ob id non ne-
gandum est, Petrum fuisse caput Ec-
clesie ministeriale, ut vocant, supraque
eum ædificatam Ecclesiam, quatenus
& ille in Christo fundatus & virtute
eius solidatus est. Ita verba Christi, su-
per Petrum scilicet ædificatam Eccle-
siam, interpretatur Tertullianus, qui
vicinus vixit Apostolorum tempori-
bus, libro aduersus hæreticos: cum eo
sentiant Chrysof. homil. 55. in Math.
ubi idem nominat Petrum os Apo-
stolorum, et verticem consortij totius:
Cypri-

Cypri-
locis
sæ P
47.
trum
cui S
fiaru
mè c
tres
dieb
meu
lij. I
loru
si C
testa
min
lux
nier
mo
nes
dix
fure
fen
Ecc
diu
sto
Si
tur
fia
cla
tel

Cyprianus martyr epistola 3. et in alijs
 locis: Orig: qui fundamentum Eccle-
 siæ Petrum vocat: D. Ambro. sermo.
 47. de fide Petri. Qui etiam ait, Pe-
 trum primum fuisse inter Apostolos,
 cui Saluator delegauerat curam Eccle-
 siarum. Quod & ipse Petrus apertissi-
 mè de se testatur, cum diceret: Viri fra-
 tres, vos scitis quoniam ab antiquis
 diebus Deus in nobis elegit, per os
 meum audire gentes verbum Euange-
 lij. Eius principatus in actibus Apосто-
 lorum non pauca extant exēpla. Quòd
 si Christus lux est mundi, vt ipse de se
 testatur, tamen Apostolos eo cogno-
 mine ipse dignatur: Vos (inquit) estis
 lux mundi: & quod tibi minus conue-
 niens videtur, Deum vnum esse, ne-
 mo est qui nesciat, nihilominus homi-
 nes in scripturis dij appellantur. Ego
 dixi, dij estis: Quomodo igitur ab-
 surdum & impium esse dici poterit,
 sentire Petrum caput et fundamentum
 Ecclesiæ, maximè, si hoc intelligatur
 diuersa ratione, sicut & illa de Chri-
 sto Apostolis, de Deo & hominibus?
 Si tibi fastu tumènti indignum vide-
 tur super Petrum ædificatam Eccle-
 siam, cur non eadem ratione & de
 clauibus regni cœlorum illi datis in-
 telligis? quas tamen illi dandas Chri-
 stus

*Cyprianus.
 Origines.
 Ambrosius*

*Act. 15.
 Vide testi-
 monium.
 Petri de
 seipso.*

Ioan. 8.

*Christus
 lux mudi,
 Apostolos
 lucē mundi
 esse dixit.
 Math. 5.
 Psal. 81.
 Ioan. 10.*

*Si Petro cō-
 cedis clauēs
 regni cœlo-
 rum, cur su-
 per illū Ec-
 clestiā ædi-
 ficatam nō
 fateris?*

X

stus

Itus manifestissimè dicit. Cùm igitur in Ecclesia, vt ante ostèdi, vnitas & ordo esse debet, ad eamq; requiritur præfidentia vnius superioris, quam ex veri & nouo testamento esse ostendi: constat in Ecclesia vnum debere esse summum Episcopum, præsertim cùm scriptura, maximè noui Testamèti ad hæc tempora etiam referatur, vt quod in ca-

*Rom. Pōtē-
fex successor
beati Petri,
quod proba-
tur grauis-
simè et ve-
rissimè
vñ auctorū
testimonijs
Iren. lib. 3.
ca. 3 contra
hereses.*

pite præcessit, in mēbris sequatur. Est autem is (loquantur isti quicquid velint, ingeminent cachinnos) Romanus pontifex successor B. Petri principis Apostolorum. Qua de re Irenæus auditor Polycarpi Ioan. Euangelistæ discipuli ad eum modum scriptum reliquit, de episcoporum ab apostolis successione scribens: Maxime & antiquissimæ & omnibus cognita, à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romæ fundatæ & constitutæ Ecclesiæ, eam quam habet ab Apostolis traditionem & annunciatam hominibus fidem per successiones Episcoporum peruenientem vsque ad nos, indicantes confundimus omnes eos, qui quoquo modo vel per sui placentiam malā, vel vanam gloriam, vel per cæcitatē, & malam scientiam præterquam oportet colligunt. Ad hanc enim Ecclesiā propter potentiorē principalitatē necesse est

*Ecclesia Ro-
mana.*

se est
hoc est
qua se
seruau
tio, ha
scribit
nobis
lix Ec
postor
Vbi E
quatu
man
Eccle
mani
se. N
mus
ni tua
nion
difica
agno
Arriu
tem
ment
omn
cilio
pi fu
ceba
filiu
geni
nus
state

se est omnem conuenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt vndique fideles, in qua semper ab his qui sunt vndiq; conseruata ea quæ est ab Apostolis traditio, hæc ille. Cui & Tertullianus subscribit: Habes Romam (inquit) vnde nobis quoq; authoritas præsto est, fœlix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt. Vbi Petrus Passioni dominicæ adæquatur. Cyprianus quoque martyr Romanam matricem & radicem Catholicæ Ecclesiæ appellans, affirmans item Romani Episcopi locum, Petri locum esse. Nec dissentit ab his D. Hieronymus ad Damasum scribens: beatitudi- ni tuæ, id est, cathedræ Petri commu- nione confocior, super illam petram ædificatam Ecclesiam scio. Istuc ipsum agnouit concilium Nicænum, in quo Arrius damnatus est. Florentinum item, cui interfuere etiam Græci, Armeni, Rutheni. Nec refert, quod non omnes ei assenserunt. Nam & in concilio Nicæno decem & septem episcopi fuerant quibus Arrij fides magis placebat, extrinsecus scilicet creatum Dei filium, non ex ipsa patris deitate pro- genitum. Habet autem Episcopus Roma- nus cum cæteris Episcopis parem pote- statem ordinis (de qua paulò antè dixi)

Tertul. lib. aduersus hereses.

Romana Ecclesia.

Cyp. lib. 4. epistola. 8.

Hierony- mus.

Concilium Nicænum & Florentinum.

Solutio ob- iectionis.

Arrij fides.

Qualis pote- stas episcopi Romani.

Exemplū.

Jurisdictionis verò maiorem. Cum-
que singuli Episcopi sibi assignatos
greges habeant, huic vniuersi sunt cre-
diti: veluti cum paterfamiliàs seruis
quidpiam pluribus faciendum deman-
dat, vni tamen ex eis potestatem dat, vt
in alios inspiciens, ad suam functio-
nem (si fortè cessent) eos reuocet, ac
prospiciat, ne quid detrimenti patri-
familiàs eueniat. Ad eum modum dicta

*Hieron. ad**Euag.**Expositio
diſtorum**Hierony.*

Hieronymi intelligenda sunt, ponti-
ficem scilicet Romanum, quo ad pote-
statem ordinis, esse parem, cum dice-
ret, Episcopum siue Romæ, siue Eugu-
bij, siue Constantinopoli, siue Alexan-
driæ, siue vbiunque existentem, eius-
dem esse meriti, eiusdem sacerdotij. A-
lioqui ipse Hieronymus ad Damasum

*In eos qui**execrantur**Pontificem**Romanū.*

scribens ipse sibi contrarius esset. Por-
rò huius seculi homines plurimi non
tam commutandarum rerum, quàm e-
uertendarum cupidi, sapientes, sed
(quod Paulus damnat) non ad sobrie-
tatem, quasi ab illis (vt eiusdem Pauli
verbis vtar) verbum Dei processisset,
& in eos solos peruenisset, alieni à sa-
pientia, quæ de sursum est, pacifica, tra-
ctabilis, bonis consentiens, vt D. Iaco-
bus ait, eorum omnium obliti, episco-
pum hunc agnoscentes, eumq; ipsum
execrantur, maledictis incessunt, inter-
dum

Iacob. 3.

scribens ipse sibi contrarius esset. Por-
rò huius seculi homines plurimi non
tam commutandarum rerum, quàm e-
uertendarum cupidi, sapientes, sed
(quod Paulus damnat) non ad sobrie-
tatem, quasi ab illis (vt eiusdem Pauli
verbis vtar) verbum Dei processisset,
& in eos solos peruenisset, alieni à sa-
pientia, quæ de sursum est, pacifica, tra-
ctabilis, bonis consentiens, vt D. Iaco-
bus ait, eorum omnium obliti, episco-
pum hunc agnoscentes, eumq; ipsum
execrantur, maledictis incessunt, inter-
dum

dum nec manibus quidem temperant. Quo quidem modo dupliciter peccant. Primum, quod principi populi maledicunt. Id verò Deus fieri verat. Diuum Paulum aliquando poenituit, quod principi sacerdotum impio, sacri- lego & mandanti astantibus, vt Paulum percuterent, dixisset: Percutiet te Deus paries dealbate. Tu verò maiora his facere audebis? Michael archangelus, testante scriptura diuina, cum diabolo conuitijs digno de Moysis corpore altercans, non ausus illum blasphemare, tantum dixit, Imperet tibi Deus. Isti verò homines autoritate ac dignitate valentes, legationeque, vt Paulus ait, pro CHRISTO fungentes, maledictis proscindunt, blasphemant, ad nomen denique eorum spuunt. CHRISTVS tempore passionis ante pontificem alapa accepta nihil contumeliose dixit, sed innocentiam suam magis asseuerans & ostendens. Si malè (inquit) locutus sum, testimonium perhibe de malo: sin autem bene, quid me cædis? Tu verò homuncio diuersum facias? at CHRISTVS se tibi exemplum præbuit. Peccant deinde, quod episcopos contra dispositionem & traditionem Euangelij habent. Nam vt beatus martyr Cy-

*Duplex hec
catū prosci-
dentiū pon-
tificem.*

*Exod. 22.
Act. 23.*

*Michaël Ar-
changelus
Iudas ap.
in epistola.*

2. Pet. 2.

2. Cor. 5.

*Christus.
Ioan. 18.*

2. Peccatū.

- Epist. 3.* prianus ait: planè Episcopi non de voluntate Dei fiunt, qui extra Ecclesiam sūt. Sicut ipse Dominus apud Oseam dicit, Sibimetipsi regem constituerunt, & non per me. Et iterum: Sacrificia eorum tanquàm panis luctus, omnes qui manducant ea contaminabuntur. Et per Esaiam Spiritus sanctus clamat. Væ vobis filij desertores, dicit Dominus, habuistis consilium & non per me: & fecistis conuentionem, & non per spiritum meum. Sed & Christus in Euangelio non dissimilia his loquitur: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: qui me spernit, spernit eum qui misit me. Item illud sapius reperitum, Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquàm Ethnicus & Publicanus. Quid verò prædicta vitia committētes, nisi resipuerint, maneat, notum est ex sequentibus. Maledici (inquit Paulus) regnum Dei non possidebunt. Et Christus: Qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehennæ ignis.
- Matth. 5.* Quid quod Core, Dathan, Abirō non diuersam religionem ab alijs secuti, solummodò aduersum Moysen & Aaron superbientes, seque cum sequacibus à cæteris Iudæis segregantes, omnes à terra absorpti, descenderunt viui in infernum aperti humo. Nec est cur mores

*1. Cor. 6.**Matth. 5.**Num. 16.**Exemplum**Core, Da-**than.*

mores episcoporum, si qui fortè sunt *Solutio ob-*
 improbi, in medium proferant, cum *iectionis de*
 propter peccata populi, teste Iob, finit *moribus*
 Dominus regnare hypocritam. Et a- *Episcoporum.*
 pud Elaiam Deus ipse dicat: Dabo pue *Iob. 35.*
 ros principes eorum, & effœminati *Esaiæ. 5.*
 dominabuntur eis. Neque ea quæ ge-
 runt pro officio suo, pendent ex digni-
 tate eorum, sed ordinatione diuina, vt
 antè ostensum est. Prophetauit Cai- *Caiphas.*
 phas homo sacrilegus & scelestus, non *Ioan. 11.*
 ob aliud, nisi quòd esset pontifex anni
 illius. Et notum est illud Christi antè
 repetitum, Super cathedram Moy si se- *Matth. 23.*
 derunt Scribæ & Pharisei, quæ ergo
 dicunt facite, quod autem faciunt no-
 lite facere. Quinquàm nec pontifici
 aut cardinalibus credendum esset, si a-
 liter nobis scripturas interpretarentur,
 atque ab Apostolis & apostolicis uiris
 sunt olim expositæ. Proinde Augusti- *Augu. epi-*
 nus monuit olim suos, ne hereticis Do *Sto. 137.*
 natistis crimina obijcerent, nisi quòd *Nota præ-*
 non essent Catholici, ne similes sint *ceptu An-*
 eis: qui (inquit) non habentes quod in *gustiat.*
 causa suæ diuisionis defendant, homi-
 num crimina colligere affectant. Vos
 autè (ait) non ira didicistis Christum,
 si tñ illū audistis, & in illo edocti estis,
 quippe qui fideles suos securos fecit, e-
 tiā de dispensatoribus malis, mala sua

*Constitutio
pontificis.*

Donatista.

*Refelluntur
obiectiones
quædam.*

1. Cor. 3.

1. Cor. 5.

*Quid agen-
dum in tā-
tis vitijs.*

facientibus, & bona eius loquentibus, cum ait: Quæcunque vobis dixerint facite. Idemque (referente Alfonso Viruesio) Ecclesiam fecisse iudicat quicquid pontifices & Episcopi, cæteris Christianis non refragantibus, faciunt. Et hinc assumit potissimum medium argumentationis contra Donatistas, qui Ecclesiam Christi de toto orbe vbi futura promissa est, perijisse affirmarunt, & in Africa Donati parte remansisse. Quod verò isti nescio quæ diplomata pontificis proferunt. Ego ista in scio etiam pontifice (vt fit) à stultis lucrigratia stulta petentibus dari credo. Veluti & alia quædam parcim calumnia dici, partim etiam quæ his inepta videntur, ea à doctis aliter iudicari. Nec mirum. Sapientia enim huius mundi, stultitia est apud Deum, vt Paulus ait. Cum igitur hoc seculo (vt eò se referat vnde digressa est oratio) tanta & tam detestanda fiant, nemo opinor negauerit, maiora esse hæc vitia illis quæ prioribus seculi fuere. In his igitur nos quid inflati erimus? At hoc olim Paulus in Corinthijs damnauit. Quin potius eodem suadente luctum habeamus. Sed quæ lamentatio his calamitatibus digna esse possit? Qui fontes lachrymarum tantis malis suffecerint?

Ita-

Iraque quod secundo loco propo-
 tum fuerat videamus, quid in tantis
 sceleribus, tamque diuersissimis do-
 gmatibus homini agendum sequen-
 dumque sit. Quod vitia sceleraque at-
 tinet, nemo est adeo impudens atque
 impius, vt magis putet sibi consilium
 sequendum eorum, qui libertatem E-
 uangelicam dant in occasionem carnis,
 quam Christi, cui pater coelitus voce
 emissa dedit auctoritatem docendo-
 rum hominum, cum diceret: Hic est fi-
 lius meus dilectus, in quo mihi com-
 placitum est, ipsum audite. Introite per
 arctam portam (inquit ille) quoniam
 lata & spaciofa via, quæ abducit in exi-
 tium, multi que sunt qui ingrediuntur
 per illam, quoniam angusta est porta
 & stricta via, quæ abducit ad vitam, &
 pauci sunt qui inueniunt illam. Pauli
 item doctoris gentium. Abijciamus (ait)
 opera tenebrarum, & induamur arma
 lucis, sicut in die honestè ambulemus,
 non in comestationibus, & ebrieta-
 tibus, non in cubilibus & impudici-
 tijs, non in contentione & æmula-
 tione, sed induamus Dominum Ie-
 sum Christum, & carnis curam ne fa-
 ciamus in desiderijs. Sicut exhibuimus
 membra nostra seruire immundiciæ
 & iniquitati, ita nunc exhibeamus

X 5 mem-

*Alterā pars
 orationis.*

*Christi præ-
 ceptum se-
 quendum.*

Matth. 17.

Matth. 7.

Roma. 13.

*Pauli præ-
 ceptum.*

Roma. 6.

*Quid sequē
dum in di-
uersis dog-
matibus.*

*Opinio quo-
rundam.*

Exemplū.

Luc. 22.

*Diuersa ex-
positiones
verbi Dei.*

Viclefus.

Berengarius

membra nostra seruire in iustificatio-
nem. Stipendia enim peccati mors, gra-
tia autem Dei vita æterna in Christo
Iesu Domino nostro. Caterum inter
tot religionis Christianæ dogmata, ea-
demque diuersa, que infirmioribus an-
cipitem cogitandi curam afferunt, ipsi-
que animus illorum quasi distrahitur,
quid sequendum est? Non desunt qui
ad Dei verbum veluti ad sacram ancho-
ram (quod aiunt) confugiendum cen-
seant. Ego certè verbum Dei tanti fa-
cio, quanti & illi, illudque perinde at-
que illi credo mansurum in æternum.
Caterum vbi vnū et idem verbum var-
riè interpretantur multi, quid agendū?
quis erit iudex eius litis? vt verbi causa
verbum Dei est, Hoc est corpus meum,
quod pro vobis tradetur. Hæc verba
Christi quidam hoc modo intelligūt,
vt substantia panis materialis & vini
manerent in sacramēto altaris, hoc est,
vt simul sit veraciter panis & caro
Christi vinum & sanguis, quæ opinio
fuerat Viclefi, quam & recentiores se-
quuntur. Alij contrà asserūt, nō esse ve-
rū corpus Domini, sed signum corpo-
ris eius. Eius erroris author fuerat Be-
rēngarius anno ab hinc 516. quē postea
reuocauerat. Hūc deinde errorem reuo-
cauerūt recētiores, de qua re cum aliquan-
do

do in conventionē Martburgēsi dispu-
 tarent viri octo à suis velut lumina ha-
 biti, post disputationem redditi incer-
 tiores, hæc inter cætera prodidere, vt re-
 fert Ioannes à Lasko in libello à se in
 lucem edito, vbi Germanicè & Latinè
 hæc verba habentur: *Quoniam inter*
nos hæctenus non planè potuit conue-
nire, num verum corpus & verus san-
guis Christi pani & vino corporaliter
insit, debet tamen nihilominus vtra-
que pars altera erga alteram declarare
Christianam charitatem, quatenus id
omnino conscientia cuiusque ferre po-
test, & vtraque pars Deum Optimum
Maximum diligenter precabitur, vt is
per spiritum suum, verum eius rei intel-
lectum cõstabilire dignetur. Vides ista
lumina de vno & eodem verbo diuer-
sa sentire, sic & alia plurima sacrae scri-
pturae loca variè ab illis exponi solent.
 Quo fit, vt verbo Dei, quod omnis con-
 trouersia iudicem faciunt, dignosci nõ
 possit, qui nam istorum veram habe-
 ant ecclesiam, vt si qui forè sint qui-
 bus nostra displiceat, illis accèdere pos-
 sit. Nam de illius interpretatione est
 inter illos altercatio. Apud vtrosque
 autem, vel apud omnes (in plurimas
 enim sectas distrahuntur) simul Ec-
 clesiam esse impossibile est, quippe

*Conuentio
 Martburgē
 sis, in qua
 disputatum
 de religio-
 ne.*

*Nota verba
 Doctorum.*

*Heretici
 verbo Dei,
 quod diuer-
 se interpre-
 tantur, non
 possunt ostē-
 dere Eccle-
 siam.*

Morbus hæreticorum.

*Tertull. de
pres. aduer-
sus heret.
Ad Eccle-
siã catholi-
cã cõfugien-
dum in du-
bijs.
Esaia. 59.*

1. Tim. 3.

quæ vna sit. Illi autem alteri ab alteris non modo pro hæreticis, verùm pro furiosis, & rursus alij ab alijs pro idolatris vicissim habentur, omnes tamen iactant Euangelium, eo insultant sibimet & nobis. Quo quidem morbo, vt antè dictum est, laborabant semper hæretici. Qui etiam morbus Arrianorum tempore, totum ferè orbem infererat. Videre igitur licet ex hoc evidentissimo exemplo, in varijs dogmatibus non satis esse solum ad scripturam diuinam recurrere. Quid igitur faciendum? hærendum in ambiguo? at istud non est credere, sed diffidere, idque non sine maximo malo, damnatione scilicet æterna. Quorsum igitur, aut quousque progredietur tam perplexa contentio? Catholici & Orthodoxi nullum aliud perfugium in dirimendis litibus de negotio religionis agnoscunt, quàm Ecclesiam Catholicam, quæ nobis etiam diuinam scripturam tradidit, eiusque intelligendæ lumen habet, vt Deus apertè apud Esaiam testatur: Hoc foedus meum cum eis, dicit Dominus, spiritus meus, qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui, dicit Dominus, amodò in sempiternũ. Quomodo enim verè dici possit

fit Ecclesia columna & firmamentum
 veritatis, si in controuersia, & dissen-
 sione dogmatum vacillaret, nesciens,
 quid esset & fugiendum aut acceptan-
 dum? Quorsum enim illi promissus
 fuisset Spiritus sanctus? Filius item Dei
 dixisset, se permanfurum cum ea ad
 cōsummationem seculi. Qua de re an-
 te à nobis dictum est. Quæ per Deum
 lex aut secta leuior esset Christiano-
 rum lege, si cuius liceat impunè pro-
 prio illam accōmodare sensui, & quic-
 quid sibi visum fuerit, non de Spiritus
 sancti (qui nemini vnquam post Apo-
 stolos priuato homini promissus est)
 arcano thesauro, sed de proprij cordis
 abyssu, velut oraculum proferre? Ad
 quid dixisset Christus? Si Ecclesiam nō
 audierit, sit tibi tanquam Ethnicus &
 Publicanus. Et Paulus: Denunciamus
 vobis fratres in nomine Domini no-
 stri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab
 omni fratre ambulante inordinatè, &
 non secundum traditionem quam ac-
 ceperunt à nobis: & alia his similia.
 Cur Apostoli (vt est in Actibus Apo-
 stolicis) in vnum collecti de rebus con-
 stituendis consultarūt. Quod si in quæ-
 stionibus religionis vnus, & non Ec-
 clesie Catholice iudicio standum es-
 set, hac ratione certè non improban-

*Ecclesia fir-
 mamentū
 veritatis.*

*Ioan. 14.
 Matth. vl.*

*Matth. 18.
 2. Thess. 3.*

*Act. 1. 6. 15
 21. 26.*

*Errores qua-
 rundam.*

dus esset error Arrij, Christū esse crea-
 turam afferentis, quod damnauit Con-
 cilium Nicænum: Macedonij negan-
 tis, Spiritum sanctum esse Deum, cuius
 dogma in Concilio primo Constan-
 tinopolitano confutatum est: Nesto-
 rij quoque hæresis affirmantis in Chri-
 sto duas personas, in Concilio Ephe-
 sino damnata. At pars non est totum.
 Præterea illi credere, qui nemini præ-
 ter se credit, quo iure tenerur orbis. Au-
 thoritatem Ecclesiæ Catholicæ in du-
 bijs religionis Christianæ sequendam
 & isti fatentur, toties Concilium in-
 clamantes. Quamuis interim sibi non
 constantes, constanter contra Conci-
 lia faciant. Quamobrem temporibus
 nostris principe quodam à doctoribus
 quibusdā poscete, vt de scriptis docto-
 ris sui, (in cui⁹ ille verba ferè iurarat) iu-
 diciū ferrent (nam ab alijs improba-
 tum fuerat) synodiceq; constituerent,
 quid ea in re tenendum sit, negarunt il-
 li se facturos, nisi prius docti ex toto or-
 be Christiano conuenirent, ne eo pa-
 cto factum illorum in malū exemplum
 traheretur, quò vnusquisque pro arbi-
 trio suo dogmata in religione confinge-
 ret. Eius rei (ne scilicet ab Ecclesia ca-
 tholica deficiant) admonentur Chri-
 stiani templis ad formam corporis hu-
 mani,

*Concilium
 inclaman-
 tes.*

*De principe
 quodam.*

*Forma tem-
 plorum.*

mani extractis, in quibus cernere est, quasdā partes angustiores, caput: quasdā itē latiores, humeros, & reliquum corpus referentes. Nimirū vt credant fideles se esse membra corporis mystici vnus, quæ est Ecclesia, hoc est cœtus fidelium, cuius caput est Christus. Ea reigitur, vbi mortem oppetierint, in cœmiterijs ad templa corpora illorum sepeliuntur. Sed quam ratione ille membrum corporis mystici censendus est, qui ab ea seipsum subducit? diuersumque ab ea credit? Iam cū in symbolo profiteamur nos Ecclesiam catholicam credere, an non eius auctoritatem sequi velle nos, fatemur? alioqui quomodo crederetur illud, cuius auctoritas negligitur. In tanta igitur assertio- num varietate, ad Ecclesiam catholicam confugiendum est, quæ iudex est omnium contentio- nū: hæc hæresibus cunctis processu temporū euanescentibus, inter hæreticorū turbines & malorum Christianorū alluiones permanet, & in æternū permanebit, vtpotè aduersus quam neutra inferorum porta nec erroris, nec iniquitatis præualere potest. Qua de re Tertullianus vicinus tempo- ribus Apostolorum ad eum modū inter cætera scriptum reliquit in libro de præscriptionibus aduersus hæreticos.

Con-

*Ephe. 4.**1. Cor. 10.**Ecclesia
Catholica.**Tertull.*

*Tertulliani
verba ex-
pende.*

Constat omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesijs apostolicis, matricibus & originalibus fidei conspirat, veritati deputandam, id sine dubio tenentem, quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo suscepit, reliquam verò omnem doctrinam de mendacio præiudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum & Apostolorum & Christi & Dei, hæc ille. Qui etiam ibidem affirmat, veritatem dogmarum manifestari ex origine Ecclesiarum, & ordine Episcoporum, ita per successiones decurrente, ut primus ille Episcopus aliquo modo ex Apostolis vel apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseuerauerit, habuerit authorem vel antecessorem, quod apud hæreticos non est. Huic subscribit Irenæus in loco paulò antè citato, & cap. 4. lib. 3. aduersus hæreses: Quæ autem (inquit) sunt Ecclesiæ, cum magna diligentia diligere & apprehendere veritatis traditionem. Quid enim etsi de aliqua modica quæstione disceptatio esset, nonne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conuersati sunt, & ab eis de præsentis quæstione sumere, quod certum & reliquidum est? Quid autem, si neque Apostoli quidem scripturas reli-

*Idem li. 4.
c. 43. et 63.
Nota ver-
ba Irenæi.*

quissent nobis, nonne oportebat ordinem sequi traditionis, quam tradiderunt ijs, quibus committebant Ecclesias? cui ordinationi assentiunt multæ gentes barbarorum eorū, qui in Christum credant, sine atramento scriptum habentes per spiritum in cordibus suis salutem, & veterem traditionem diligenter custodientes. Hæc ille scriptor vetustissimus, qui cap. 3. lib. 3. dicit, se Polycarpum auditorem beati Ioannis Euangelistæ vidisse. Nec dissentit ab ijs D. Augustinus: Palam (inquit) est, quod in re dubia ad finem & certitudinem valeat autoritas Ecclesie, quæ ab ipsis fundatissimis Apostolorum sedibus vsque in hodiernum diem durans, succedentium sibi tot Episcoporum serie, & populorum consensione firmatur. Huc pertinet illud symboli in Concilio Constantinopolitano, contra Macedoniū congregato editi: Credimus Ecclesiam apostolicam & Catholicam, &c. Apostolica siquidem dicitur Ecclesia, quod Spiritus sanctus remittens peccata, nō alibi residet, quàm apud Ecclesiam apostolicam, ab Apostolis per successiones cōtinuatas procedentem, quibus Apostolis dictum est, Accipite Spiritum sanctū, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.

Ca-

Aug. contra Man.

Symbolum Constantinopolitanū contra Macedonium. Apostolica Ecclesia.

Ioan. 20.

*Catholica
Ecclesia.*

Act. 1.

*Factum
Theodosij
Cæsaris.
Lib. 9. tri.
bist. cap. 18*

*Agelium E-
piscopus.
Consilium
Sisinnij.*

Catholica, id est, vniuersalis, hoc est, per omnia loca & tempora diffusa, & per Apostolos eorumque successores continuata vsque ad nos, propagataq; vsque ad fines terræ, iuxta illud: Eritis mihi testes in Hierusalē, & in omni Iudæa & Samaria, & vsque ad vltimum terræ. Hanc igitur Ecclesiā qui credit, iudicium in dubijs ab ea expetet, consilium prædictum grauisissimorum & vtu-
tissimorū virorum secutus. Quod aliquando Theodosius Cæsar fecisse legitur. Cū enim vidisset animos hominum in varias partes hæreticorū dogmatibus distrahi, huic malo occurrere volens, in animū induxit, vt cum hæreticis disceptatio institueretur, quod consilium Agelio Episcopo communicauit, qui etsi alioqui bonus fuerat, rationem tamē ex scripturis reddere non valebat. Itaq; Sisinnium lectorem suum per se locuturum constituerat. Is id consilij dedit, hæreticos scilicet de antiquis Ecclesiæ doctoribus interrogandos, vt si eos non acceptarent, anathematizare auderent, quod durum videbatur: quod si hoc non facerent, à populo pellerentur: qua examinatione facta Theodosius hæreticos expulit, solosque orthodoxos fouit. Sed de auctoritate & consuetudine Ecclesiæ maiorum-

torumque legibus recentiorum quo-
 rundam, eorumque doctissimorum sen-
 tentiam proferam, ut sciatur quid in va-
 rietate sequendum sit. Ego verò (in-
 quit Alfonso Viruesius Episcopus Ca-
 narien. de varietate assercionum disse-
 rens) de his omnibus ita iudico, ut quæ
 ab vniuersali Ecclesia perpetuò sunt
 credita, & obseruata, ea tanquam ora-
 cula diuina religiosè suscipiam, & v-
 niuersis hæreticorum dogmatibus præ-
 feram. Nihil enim aliud, quàm hæreti-
 ci mihi sunt, quicumque aduersus hæc
 scribunt, aut docent. De consuetudine
 Ecclesiæ quanti illam fecerit Diuus
 Paulus, nos paulò antè diximus. Quæ
 verò (inquit idem) nouis sunt inter
 Christianos traditionibus exorta, ita
 ut nullo modo in sacris literis antè
 fuerint, illa si conciliorum aut pon-
 tificum sint decreta, ut leges & pla-
 cita Christiana reipublicæ perquam v-
 tilia venerabundus suscipiam. Quo-
 ties autem de diuinis aut humanis hi-
 sce legibus alicubi fortassis ambigi-
 tur, optima mihi legum interpret est
 Christiani populi generatim recepta
 consuetudo. Nam cæteræ omnes in-
 terpretationes, quas hæretici hæcenus
 attulerunt, velut humana figmenta,
 & carnis tantum prudentiæ inmitentes
 marce-

*Recentiorum
 eorumque doctissimorum
 consilium.
 Alfonso
 Phil. 1.*

*D. Paulus
 quanti fecerit
 consuetudine
 Ecclesiæ, antè
 dictum est.*

*Consuetudo
 populi Chris-
 tiani.*

*Interpretationes hæ-
 reticorum.*

Esa. 40.

marcescunt & emoriuntur. Omnis namque caro foenum, & quod natum est ex carne, caro est, cecidit foenum, & quotidie cadit, quod etsi diu aliquoties durare videatur, tandem arefcet. Verbum autem Domini manet in aeternum. Cui verbo quantumuis illud sibi omnes haeretici arrogent, sola Ecclesia Catholica innitur. Huius rei signum est haud obscurum, quod haeresibus cunctis processu temporum euanescentibus, sola Ecclesia Catholica inter haereticorum turbines, et malorum Christianorum, quibus vterque ordo satis abundat, alluiones, permanet & in aeternum permanebit, utpote aduersus quam neutra inferorum porta nec erroris nec iniquitatis praualere potest. De opinionibus vero quae inter orthodoxos sine fidei offensione quotidie oriuntur haec dicit: Horum omnia, in quibus doctores sibi mutuo aduersantur, priuata mihi videntur & phantastica, vtrorumque frequenter commenta, semper tamen alterorum. Quorum fortasse requiras illorum scilicet, qui magis a veterum doctrinis & traditionibus distant. Nam (mea quidem sententia) ea tantum ad intellectualem sapientiam pertinent, aut propius accedunt, in quibus neotericis inuicem &

Sola Ecclesia Catholica verbo Dei innitur verè.

Sententia de Doctoribus sine offensione fidei inter se contendentibus.

cum

cum veteribus conuenit. Hæc ille adijciens pluribus verbis antiquos sanctos variaſſe interdum ſententijs, contendiffè verò penè nunquam. Erasmus verò Roterodamus in quadam epiftola, & dialogo fic loquitur: Pugnèt qui volent, ego cenſeo leges maiorum reuenter ſuſcipiendas, & obſeruandas religioſe, velut à Deo profectas, nec eſſe tutum, nec eſſe pium de poteſtate publica ſiniſtram ſerere aut concipere ſuſpicionem: & ſi quid eſt tyrannidis, quod tamè non cogat ad impietatem, ſatius eſt ferre, quàm ſeditioſe relictari: hæc ille. Quod verò iſti queruntur, traditiones humanas ſuſcitari, cum omnes aboleuerit gratia Chriſti. Reſpondet Alphonſus: duplici cauſa (inquit) CHRISTVS abſtulit iugum legis, quarum neutra cogit, vt nobis auferantur: Primò (vt prætermittā myſticas illas ſignificationes, quæ Chriſto adueniente ceſſarunt) veteres Hebræorum ritus Deus ipſe tradiderat, qui pondus quoddam diuinæ ſeueritatis præ ſe ferebant, atque ad eò ſpiritum timoris potius quàm amoris gignebant affectum. Graue enim erat, & cui tolerando impares eſſent humanæ vires, illud ſubinde repetitum, Ego Dominus, hæc dicit Dominus, & ſimilia.

Noſtros

*Eraſ. Roſe.
ſententia.*

*Solutio ob-
iectionis de
traditio-
nibus.*

Alf. phil. 14

*Legis iugū
duplici cau-
ſa Chriſtus
abſtulit.*

*Ritus Chri-
stiana Ec-
clesiæ.*

*Traditiones
Ecclesiæ nõ
asserũ capi-
tate pericu-
lũ trãgref-
soribus, si
absit ani-
mus impi⁹*

*Humane
traditiones
duplices.*

Nostros verò ritus Christus ipse ta-
met si verus homo non edidit, tantùm
tradidit auctoritatem Ecclesiæ, vt ipsa
sibi præscriberet ritus, quibus pietatem
præstaret & religionem, qui ab homi-
nibus instituti humanæ imbecillitatis
rationem in primis haberēt, vt habent,
essentque humana prouidentia & au-
thoritate mutabiles. Præterea veteris
legis traditiones obsitæ erant præce-
ptis & interminationibus, terribiles-
que contestationes sæpius obtunde-
bant, nisi mordicus seruarentur: nostra
verò traditiones nihil capitalis pericu-
li asserunt transgressõribus, modò ab-
sit animus impius aut contemnens. In
hac enim sententiã sum, quamdiu
Ecclesiæ non improbatur, cuius inte-
rim authores habeo grauissimos at-
que doctissimos: hæc ille. Qui huma-
nas traditiones duplices esse ait: altere,
quæ nihil nouum inducant, sed tantùm
præscribunt tempus, locum & mo-
dum, quorum quædam pietatis & re-
ligionis opera à CHRISTO proba-
ta & instituta, aut si mauultis præce-
pta commodè & oportunè fiant. Alte-
ræ verò, quæ nouum aliquem cultum
aut ritum aliàs non præscriptum indu-
cunt. Prioris generis exempla sunt ie-
iunium, preces, eleëmofynæ, &cæ. Po-
sterio-

sterioris, vestitus varietas, qua aliter clerici simplices, aliter episcopi, aliter monachi, aliter seculares induuntur. Item varij ritus sacrorum, quibus aliter quadragesimæ tempore, aliter resurrectionis, aliter festis, aliter profestis diebus celebratur. Hæc ille, & plura de traditionibus. Quam materiam latissimè tractavi: Martinus Peresius Guixi-
 Martini Peresii de traditionibus.
 Martini Peresii de traditionibus.
 Signa Ecclesie vere
 1
 Ioan. 10.
 2
 3
 appro-

Martini Peresii de traditionibus.

Signa Ecclesie vere

1

Ioan. 10.

2

3

*1. Cor. 1.**Eph. 4.**1. Cor. 11.**Psal. 2.**Act. 1.*

approbavit, idem sentiant, sed etiam idem loquantur, monente Apostolo: Obsecro vos per nomen Domini nostri Iesu Christi, ut id ipsum dicaris omnes, & non sint in vobis schismata, sicut autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia. Et alibi. Vnum corpus, vnus spiritus, vnus Dominus, vna fides. Et charitatem Christus suorum discipulorum signū esse dixit: In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si charitatem habueritis inter vos. Quartum signum Ecclesie veræ est, quod sit Catholica, hoc est, vniuersalis, quæ vniuersalitas referenda est ad tempora & loca. Tempora quidem, quia ex omnibus ætatibus mundi Ecclesia congregatur. Nouerant enim Sancti ab orbe condito CHRISTVM venturum, & regnum diaboli destructurum. Quod verò attinet locorum vniuersitatē, manifestum est, Ecclesiam per omnia loca diffusam ex illo Psalmographi, Postula à me, & dabo tibi hereditatē tuā, & possessionem tuam terminos terræ: & ex illo supra citato, Eritis mihi testes vsque ad vltimum terræ. Hæc posteriora duo signa distinguunt Ecclesiam Christianam veram à schismaticorum & hæreticorum gregibus, qui vinculum pacis rumpunt, & à Catholica

tholica vnione seipfos in perniciem
 suam diuellunt, dum partem toti atq;
 vniuersæ Ecclesiæ anteferunt: quales
 inter cæteros fuere Donatistæ, de qui-
 bus antè dictum est: & alij permulti.
 Ineptissimum igitur est, de Ecclesia du-
 bitare, quænam, aut vbi sit. Ea enim
 quæ sectis, hæresibus suborientibus, &
 intercedentibus ab ipso Christi tempo-
 re, et ab orbis initio vsque ad nostra, pa-
 lam & in aperto perseuerat. Est enim
 ciuitas super montem posita. Lucerna
 non sub modio latitans, vt quidam fin-
 gunt, quo nō sit cuius iudicio damnen-
 tur, sed super candelabrum accensa, vt
 & dignosci possit ab omnibus, & ijs
 qui ad illam accesserunt lucere. Huius
 est, vt ait Paulus, captiuare omnem in-
 tellectum in obsequium CHRISTI.
 Qui à Christo capite orta, & in Apo-
 stolis ac martyribus propagata, per va-
 rios gradus Christianorum eandem fi-
 dem profitentium, & obedientiã pon-
 tificibus, & cæteris hierarchis præstan-
 tium, hucusque perseuerat. Ab hac non
 est cur quispiam propter malos se se-
 greget, cum in Ecclesia militante vs-
 que ad finem seculi boni cum malis fu-
 turi. Quod CHRISTVS indicat, Ec-
 clesiam comparans decem virginibus,
 quinque prudentibus, & quinque fa-
 ctis,

*Donatistæ.
 Alf. Ver.
 Ecclesia
 quæ.*

*Matth. 5.
 Quare recē-
 tiores dicāt
 inuisibilem
 Ecclesiam.*

1. Cor. 10.

*Solutio ob-
 iectionis eo-
 rum qui pro-
 pter malos
 ab Ecclesia
 se segregāt.*

Matth. 25. tuis. Sagenæ missæ in mare, ex omni
Matth. 13. genere piscium congreganti, tritico se-

Boni et ma rant zizania. Interest tamen. Nam bo-
li Christia- ni in Ecclesia ita esse existimandi sunt,
ni quomo- vt ipsi sint domus Dei seu viua mēbra
do sunt in corporis mystici, qui quidē soli Deo no-
Ecclesia. ti sunt, iuxta illud Pauli, Nouit Domi-
2. Tim. 2. nus, qui sunt eius. Mali verò per quan-

dam colligationem professionis ac ex-
 terioris participationis sacramentorū,
 non secus ac palea in tritico, vel sicut
 quædam membra putrida languidæ
 in corpore humano, hi quamdiu non
 excommunicentur, sunt eo modo in
 Ecclesia: vt liquet ex Pauli epistola ad
 Corinth. 1. cap. 5. Sed de Ecclesia latius
 in Scopo nostro biblico scripsimus.

Verba Chri Nunc ad exemplum de corpore Chri-
sti de sacra sti antè propositum reuertamur, illud-
mento cor- que iuxta præcepta prædicta examine-
poris eius mus, catholicæ Ecclesiæ iudicium re-
examinan- quirentes, idque paucis, neque enim
tur. hanc materiam latè tractandam nunc

Materia re instituiimus, solùm gratia declarando-
ligionis Chri rum dictorum exempli causa protuli-
stiane qua mus. Breue enim est iter docēdi per ex-
480. empla, & efficax. Ecclesia catholica di-
 uinitus edocta religionis Christianæ
 materiam seu objectū (quod est Deus
 operaq; eius) tale esse scit, vt null^o crea-
 tus

tus intellectus illud peruestigare poterit, cuius rei inter ceteros Diuus Paulus est testis. Qui quamuis tertij cœli mysteria cognouerat, tamen de rebus quibusdam quasi stupefactus in hæc verba prorupit: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inperuestigabiles vitæ eius. Quis enim cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit? Idemque dixit, fidem esse argumentum non apparentium, quòd scilicet in religione Christiana non requiruntur argumenta, hoc est, rationes facientes fidem rei dubiæ, sicut in rebus humanis & naturalibus, sed fides ipsa, quæ in diuinis vicem argumentorum obit, vt scilicet quemadmodum illa indubitata habentur, quæ argumentis firmis comprobantur: ita certissima existimãda sunt, quæ fide apprehenduntur. Et veluti in rebus naturalibus argumenta sequitur agnitio, ita in diuinis fidem, dicente Esaia: Nisi credideritis, non intelligetis: proinde captiuans intellectum in obsequium CHRISTI, vt Paulus docet, comprobauit verum Christi corpus, & sanguinem in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter contineri, transsubstantia-

Rom. 11.

Hebr. e. 11.
Cur fides non
minetur ar
gumentum à
Paulo.

1. Cor. 10.
Sensu ca
tholica Ec
clesiæ de cor
pore Christi

omni
o se
reue
bo
funt,
ebra
o no
Domi
uan
c ex
torū,
ficur
dave
non
lo in
la ad
latis
imus.
Chri
ilud
nine
m re
enim
nunc
ando
otuli
er ex
lica di
stianæ
Deus
crea
tus

tiatis pane in corpus, & vino in sanguinem, ut scilicet sint accidentia tantum panis, sapor, albedo, &cæ. non tamen ipse panis: idq; anno ab hinc. 341. in concilio magno Laterano, cui interfuere Hierosolymitanus et Cōstantinopolitanus Patriarcha, Metropolitanus 70. Episcopi 400. Græci & Romani imperij legati, Regum verò Hierusalem, Franciæ, Hispaniæ, Angliæ, & Cypri oratores. Id autem factum propterea, quòd id in dubium vocabatur ab aliquibus, nō quòd ante concilium illud, panis non trāsformaretur in corpus Christi & vinum in sanguinē. Voluti filius ab æterno fuit homoufios, id est, consubstantialis patri, tamen cum Arius contrarium affirmaret, filium Dei extrinsecus creatum, conciliū Nicænum decreuit, filium Dei esse homoufion, id est, consubstantialem, hoc est, ex ipsa deitate patris, non aliunde progenitum. Pari ratione & de transubstantiatione sentiendum est, quam ante conciliū Lateranum Ecclesia credidit. Iam inde ab Apostolis edocta, ut liquet ex autoribus grauisimis, et maxime pijs. Quorum testimonia collecta extant in locis communibus apud Hofmeisterum, & Martinum Petresium, ex quibus hīc breuitati studēs,

Conciliū Lateranū æumenicum.

Sentētia Nicæni concilij

pau-

pauca proferam. Cyprianus martyr. 3. *Cyprian.*
 Epist. lib. 2. Calicem Dominus obtulit *Testimonia*
 (inquit) & vinum fuisse, quod sangui- *authorū ve-*
 nem suum dixit, vbi transsubstantia- *tustissimo-*
 tionem notat in eo, quod dicit vinum *rum de cor-*
 fuisse. Ambrosius de Sacramētis, quem *pore Christi*
 librum esse Ambrosij Augustinus a- *Ambrosius*
 gnoscit: Panis est (inquit) vtitatus ante
 verba, vbi accessit consecratio, de pane
 fit caro Christi. Theophylactus in *Theophyl.*
 Matthæū, Ineffabili operatione trans-
 formatur, etiamsi nobis videtur panis.
 Et in Marcum, Deus infirmitati no-
 stræ condescendens, speciem panis &
 vini seruat, in virtutem autem carnis
 & sanguinis transelementat. Neque
 solum veteres Christiani id credide-
 runt, sed etiam adorarunt exemplo Ma- *Matth. 2.*
 gorum, mulieris Cananæ, cæci nati, *Matth. 15.*
 aliorumque, quos CHRISTVS mi- *Ioan. 9.*
 nimè vituperauit ob honorem sibi ex- *Ioan. 5.*
 hibitum. Qui etiam de seipso dixerat:
 Omnes honorificent filium, sicut ho-
 norificant patrem. De qua adoratione
 est illud Augustini de carne CHRIS- *In Psal. 98*
 TI, dicentis: Nemo illam manducat, *1. Cor. 11.*
 nisi adorauerit: cui non omninò dissi-
 mile illud Pauli: Probet autem seip-
 sum homo, & sic de pane illo edat, &
 de calice bibat. Qui enim manducat &
 bibit indignè, iudicium sibi mandu-

cat. & bibit, non dijudicans corpus Domini, hoc est, expositore Photio, non dijudicans corpus Domini, sed eo tanquam promiscuo & indifferente cibo utens, atque ita ad ipsum accedens. Neque enim humanitas à diuinitate separatur, neque corpus mortuum accipitur. Cùm CHRISTVS resurgens ex mortuis, iam non moritur. Vnde & ipse CHRISTVS apud Ioanem: Qui manducat me, & ipse viuet propter me. Quòd si id tibi impossibile videtur, quòd in cœlos ascenderit, vide ne omnipotentia Dei deroges, apud quem non erit impossibile omne verbum, dicente Angelo. Praterèa, ne in ratiocinationibus tuis euanescas, quas etiam religio Christiana (vt paulò antè ostendi) respuit. Postremò, ne (vt ait Paulus) in lapidem offensionis impingas, sicut scriptum est: Ecce pono in Sion lapidè offensionis, & petram scandali, & omnis qui credit in eum, non confundetur. Impossibile videbatur, si rationem humanà spectes, vt is quem viderant Apostoli integrū, daret se ipsum manducandum duodecim Apostolis, erat tamen verum (id quod ex verbis Christi credit Ecclesia catholica) Hoc est (inquit Christus, quasi digito demonstrans) corpus meum, quod pro vobis

Roman. 6.

Ioan. 6.

Solutio objectionis.

Luce. 1.

Apta dictio Roman. 9.

Esai. 28.

Solutio per instantiam

vobis tradetur. Nō dicit hic panis, neque panis pro vobis traditus: quomodo igitur & nūc etiam, quamuis in cœlos ascenderit, id facere non potest, alioquin nisi vt verba sonant accipienda essent, Christus ipse non tacuisset tantum mysterium, neque Apostoli. Illud autem maximè mirandum in pluribus huius seculi hominibus, qui licet credant verum Christi corpus esse, non tamen adorant, negantes ea de re præceptum extare. Paratiores isti volunt esse in cultu Dei quā hominū. Cū enim Imperatorem aut regem, seu quempiam alium vident, licet in habitu dissimulato: reuerentur tamen, neque nouo ad hoc opus habent præcepto, sed satis est, quòd illis non prohibeatur reuerentia. Dauid olim arcæ reuerentiam exhibendam præcepit, ex qua à Deo oracula dabātur: Adorate (inquit) scabellum pedū eius, quoniā sanctum est. Tu verò Deum verum non adorabis? atqui scriptum est: Dominū Deum tuū adorabis. Qui autē honor debetur patri, is filio, vt pximè ostēs sum est. Isti sanè haud dissimiles videntur seruo illi ridiculo, qui Dño ei⁹ in luto herēte, seruūq; in clamāte, vt manu porrecta illi auxiliū ferret, ille operiri iussit, donec iudicē inspiceret, an, si fortè Dominus

*Notatur
quorundā
stultitia.*

Psal. 98.

*Deutero. 6.
Math. 4.
Ridiculus
seruus.*

in cœnum prouolueretur, illi extrahendus esset. Ita enim inter illum & Dominum conuenerat, ut ea tantum faceret, quæ in indice haberentur descripta. Sed hactenus ostendimus, quid Ecclesia catholica de Christi corpore sentiat, quæ quidē materia planius est ab alijs tractata. Cùm igitur ex præcedentibus manifestum sit, in examinandis questionibus religionis, ad Ecclesiam catholicam recurrendum esse: videat isti, quàm rectè faciant, qui Ecclesiæ auctoritate eneruata, noua sibimet dogmata, nouas constitutiones comminiscuntur, & constituunt, præsertim ab Ecclesia catholica dissidentes. Sed hactenus de his, quæ à me præposita fuerunt, dictum esto: superest, ut vos omnes pietate Christiana, meaque in vos animi promptitudine cohorter, non ut nescios doceam, aut quasi oscitantes excitem, sed ut vltro currentibus calcem adderem, quò curratis alacrius, vobisque negotijs Reipublicæ occupatis in mentem ea reuocem. Subeant vobis in mentem (obsecro per IESVM CHRISTVM) dicta, quibus apud Esaiam Dominus Iudæos alloquitur: Lauamini & mundi estote, auferte mala cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agere peruersè, discite bene

*Notantur
quidam.*

*Epilogus ad
Hungaros.*

*Esaiæ. 3.
Verba Dei
quib' olim
allocutus
est Iudæos.*

benè facere, querite iudicium, subuenite
 te oppresso, iudicate pupillo, defendite
 viduam. Non est (inquit idem) abbreviata manus Domini, vt saluare nequeat, neque aggrauata est auris eius, vt non exaudiat. Sed iniquitates vestrae diuiserunt inter vos, & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem eius à vobis ne exaudiret: Manus enim vestrae pollutae sunt sanguine, & digiti vestri iniquitate, labia vestra locuta sunt mendaciū, et lingua vestra iniquitatem fatur. Non est qui inuocet iustitiam, neque est qui iudicet verè, sed cōfidunt in nihili, pedes eorum ad malum currunt & festinant, vt effundant innocentem sanguinem, cogitationes eorum cogitationes inutiles, vastitas & contritio in vijs eorū, vias pacis nescierunt. Propter hoc (ait Dominus) elongatum est iudicium à vobis, & non apprehendet vos iustitia, expectauimus lucem, & ecce tenebrae, splendorem, & in tenebris ambulauimus, palpauimus sicut cæci parietem, & quasi absque oculis attrectauimus, impegimus meridie quasi in tenebris, rugiemus quasi vrsi omnes, & quasi columbae meditantes gememus. Expectauimus iudicium, & non est, salutem, & elongata est à nobis. Multiplicatae

*Esai. 59.**Esai. 30.*

Y 5 sunt

sunt enim iniquitates nostræ, vos depasti estis vineam meam, & rapina pauperis domo vestra. Quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis? Væ qui prædatis, nonne & ipse præliberis? & qui spernis, nonne & ipse sperneris? Cùm consummaueris deprædationem, deprædaberis. Ostendam vobis (inquit) quid ego faciam vineæ meæ, auferam sepem eius, & erit in direptionem. Diruam maceriam eius, & erit in conculcationem, & ponam eam desertam. Væ qui iustificatis impium pro muneribus, & iustitiam iusti auferris ab eo: propter hoc sicut deuorat stipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit, sic radix eorum quasi fauilla erit, & germen eorum vt puluis ascendet: abiecerunt enim legem Domini exercituum & eloquium sancti blasphemarunt. His verbis vos commoti, ad honestissima quæque & utilissima consilia animum adijciatis. Ne patiamini obsecro vos quouis vento doctrinæ circumferri, in nequitia hominum. Illud sibi maximè persuasum habentes, non vnus cuiusuis aut priuatorum paucorum: verùm Ecclesiæ, quam vos credere profiterimini, iudicio standum esse. Seruate fidem senes, quæ adolentes inuenistis, quam à ma-

Esaiæ. 33.

Esaiæ. 5.

*Adaptatio
verborum
Dei.*

Ephes. 4.

*Non quouis
veto doctri-
næ circum-
ferendus
homo.*

3111

2

Y

iori-

ioribus vestris vnà cum profefsionibus accepistis, in qua quosdam etiam ex genere vestro, Deo placuisse certissima iudicia extant. Quod tamen idololatrias, vt isti vocant, neuiquam euenisset, cum sine fide placere Deo impossibile sit. Et vt donetur quaedam recen-

tia veteribus esse vtiora Ecclesiæ: certè necessaria esse non possunt, alioqui maiores nostri, qui huiusmodi dogmata nescierunt, haud habuissent Ecclesiam. Etenim Ecclesia minimè vocanda erat illa, cui aliquid tanto tempore defuit ad salutē, nec si tantillo quidem defuisset. Moueamini vel exemplo Sceuanorum populorum Africae, quorum maiores sacris initiati fuerant, docentibus Bartholomæo Apostolo, & Philippo diacono. Apud hos enim temerè desciscētes à religione, totius concursu multitudinis, lapidibus obruuntur. Semel verò susceptæ religionis ritus, præceptaque temerè transgressos, & de Deo diuisque eius impiè loquentes, in foro viuos comburunt. Ne excidat vobis factum Francisci Regis Galliae Christianissimi, qui, cum secta sacramentariorum pullulare inceperat, sparsis passim libellis famosis, quibus sacrosanctæ Eucharistiæ honor, & reuerentia eleuaretur,

*Hebrae. 11.
Solutio ob-
iudicioris.*

*Iouius l. 18.
Tom. 1.
Exemplum
Sceuanorū
populi Afri-
cae.*

*Factum Re-
gis Gallie
memorādū.*

*Appendix
Chro. Car.*

vehementer commotus, quanta maxima potuit religione, atque caremonia, indictis solennibus supplicationibus, scelus hoc expiauit, pedes ipse aperto capite, piacularē faciem ardentem gestans, pone sequentibus regina, liberisque, & aulae primoribus omniq; populo. Qui & concione pomeridiana omnes ad exterminandam eam haeresim nulla ratione, aut generis, aut amicitiae habita, hortatus est: testatus etiam, se vel suum etiam brachium recisurum, si ea occasione infectum putaret, fontes deprehensos viuos exuri iussit. Agnoscite summum Ecclesiae pastorem, quem Imperator Christianus cum Regibus caeterisque principibus Christianis agnoscunt, Christianoque more venerantur. Id quod & omnes Reges vestri hactenus fecerunt, a quo etiam corona regni, et potestate crucis, regibus vestris praeferenda honestati sunt. Terreamini exemplo Sedeciae regis Iuda, qui cum verbum Dei neglexisset, Ieremiaeque prophetiam contempnisset, a Nabuchodonosore rege Babyloniorum captus, in conspectu suo filios trucidari vidit, ipsi autem eruti sunt oculi, Hierosolyma funditus euersa, templum Dei iussu erectum, destructum est, selectissima pars Iudaici populi

*Ecclesias
mus pastor*

*Horredum
exemplū Se
deciae regis
Iuda.*

in c
ann
ex n
do
pell
sua
& v
mur
bus
glut
retis
omn
iam
auxi
lius,
simu
mos
ferar
laus
gibu
rimu
que
mis
teris
priu
quif
lienā
que
quid
scun
Nō

in captiuitatem abducta est, quam 29. *Ierem. 28.*
 annis pertulit. Suaserat enim Ieremias *Ierem. 39.*
 ex mandato Dei Sedeciae, vt Nabucho *Ierem. 15.*
 donofori Dei seruo (sic enim eum ap-
 pellat) se dederet, quo populus peccata
 sua agnoscere possit. Agnoscite igitur *Peccata a-*
 & vos peccata vestra, Deumque opti- *gnoscenda.*
 mum maximum communibus voci-
 bus precemini, ne patiatur ille vos de-
 glutiri ab eo, in cuius rictu iam ferè hæ-
 retis. Date operam, vt patriam (quæ
 omnium charitates, vna complexa est)
 iam ferè collapsam, consilij sanis &
 auxilijs promptis iuuetis, memores il-
 lius, Malum consilium consultori pes-
 simum: cuius rei præter cæteros pluri-
 mos (vt vestra exempla domestica pro-
 feram) testis est Vidus, testis Nico- *Vidus.*
 laus Gara, qui mala consilia dum Re- *Micolaus*
 gibus præberent, & illis, & sibi plu- *Gara.*
 rimum incommodarunt, cædem deni-
 que accersuerunt. Cogitate cum ani- *Vaticinium*
 mis vestris quid in Chronicis vestris li- *Bonsinij li.*
 teris mandatum sit: Plurima mala, non *4. dec. 3.*
 prius in Hungaria cessatura, donec se
 quisque metiri, cœercere ambitione, a-
 lienâ dimittere, inuidia carere, mutuâ *Concordia.*
 que concordiam amare didicerit. Qua
 quidem cœcordia (ait ille) parua res cre- *Principes*
 scunt, discordia maximæ dilabuntur. *vestri quæ-*
 Nō defunt vobis principes, pietate infi- *les.*
 gnes,

gnes, qui ita vtilitatem omnium vestrum tueri parati sunt, vt quicquid agunt, ad eam referunt, obliti commodorum suorum, aded vt mortem oppetere non dubitarent, dummodò sint vobis profuturi. Proinde cum videam sic affectos, non est quod illos in presentiarum alloquar, praesertim cum princeps illustrissimus praecipua salubria af-

fiduè audiat, ijsque aures eius vndique circumsonent. In cuius aetate tenera, & flectenda, & dirigenda, eundem sensum, eandem curam, cum serenissima Regina adhibeatis omnes, quoad se atque sua per aetatem regere possit. Nam vt arborum semina (ait quidam) dum pusilla sunt, palis indigent, quibus nitantur, ne ventis & tempestatibus incuruescant, obliquitatemque ducant crescentia: Sic puerorum ingenijs, moderatore opus est, & magistro, qui ea regat, atque contineat, ne flectere in vitia, malasque artes possint, ad quas tenera omnis, & infirma aetas, pronos maximeque lubricos lapsus habet. Id autem vel eo magis faciendum, quod Do-

Hierem. 13. minus apud Hieremiã dicat: Si potest mutare Aethiops pellem suam, aut Pardus varietates suas, & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum.

Plutarchi. Non vno supplicio dignus est, qui fon-

tem

rem publicum vnde bibant omnes, veneno inficiat: ita nocentissimus est, qui principis animum prauis infecerit opinionibus, quæ mox in tot hominum perniciem redudent. Si capite plectitur qui principis monetâ vicariit, quanto dignior est eo supplicio, qui principem corrupit. Quod si coronatum sacro diademate Regem, etiam si bestiis comparari posset, nunquam tamen sine maximo scelere lædi posse, quidam generis vestri dixerat. Quod & Dauid Rex senserat, qui suadenti seruo vt Saulem persecutorem suum interficeret: Propitius (inquit) mihi Dominus, ne extendam manum meam in CHRISTVM Domini. Quonam animo in principes iustos, pios, benignos, publici commodi studiosi esse debetis? Vos vero sacerdotes Domini, quos Deus nomine Angelorum exercituum Domini dignatur, satagite vt labia vestra custodiant scientiam, & ne de vobis illud dici possit, quod de sacerdotibus Iudæorum à Domino dictum est: Recessistis (inquit) de via, & scandalizastis plurimos in lege, propter quod & ego dedi vos contemptoribus, & humiles omnibus populis, sicut non seruastis vias meas, ita Dominus. Adnitimini cōseruare vestra, quibus ab initio

parta

*ab Erasmo
repetita.*

*In corrupto
res principis, si qui
forte sint.*

Reges honorandi.

*Bonfinius
li. 2. dec. 30.*

Sacerdotes.

Mala. 20.

parta sunt. Imperium enim facile his artibus retinetur, quibus ab initio partum est, ut ait Sallustius. In summa, omnes ea curate, facite, quæ vobis honori & utilitati, Reipublicæq; emolumento essent, & (quod omnium maximum et præcipuum est) in gloriâ opificis rerum Dei cedant, Qui ut agnoscat, &

Psal. 33.

celebretur omnia creavit. Hinc timentes omni bono non minuentur.

FINIS.